

**O'ZBEKISTAN RESPUBLIKASI' XALI'Q BILIMLENDIRIW
MINISTRILIGI**

A'JINIYAZ ATI'NDAG'I' NO'KIS MA'MLEKETLIK

PEDAGOGIKALI'Q INSTITUTI'

PEDAGOGIKA FAKULTETI'

«Muzi'kali'q ta'lim» kafedراسi'

5111100 - Muzi'ka ta'limi bakalavr bag'dari'ni'n' IV^a topar

talabasi' Sultanov Alisher Wo'mirbay uli'ni'n'

**«Kompozitor G'anibay Amaniyazovti'n' balalar ushi'n do'retken
shi'g'armalari'ni'n' ta'rbiyali'q a'hmiyeti » temasi'ndag'i'**

BAKALAVR PITKERIW JUMI'SI'

MAK da qorg`awg`a ruxsat
«Pedagogika» fakulteti dekani`

_____ w.w.a. M.Allayarov

” _____ ” _____ 2016 ji'l

“Muzi'kali'q ta'lim”
kafedراسi' basli'g'i' docent

_____ S. M. Tajetdinova

Ilimiy basshi: docent

_____ S. M. Tajetdinova

Mazmuni'

Pitkeriw jumi'sti'n` temasi' ha'm jobasi'	2-3
Kirisiw:	4-9
I. Bap:	
1.1. G'anibay Amaniyazovti'n' wo'mir joli' ha'm do'retiwshiligi.....	10-14
1.2. G'anibay Amaniyazovti'n' ilimiy do'retiwshiligi.....	15-19
1.3. G'aniybay Amaniyazovti'n' ha'r qi'yli' janrlardag'i' do'retken muzikali'q shi'g'armalari'	20-24
II. Bap:	
2.1. Mektepke shekemgi ha'm mektep jasi'ndag'i' balalarg'a arnap jazi'lg'an muzi'ka ha'm qosi'qlari'	25-31
2.2. Mektep jasi'ndag'i' balalar ushi'n do'retken shi'g'armalari'	32-47
2.3. Kompozitor G'anibay Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazi'lg'an shi'g'amalarinin' ta'rbiyali'q a'hmiyeti.....	48-55
Juwmaqlaw:	56-58
A'debiyatlar.....	59-60
Usi'ni'slar:.....	
Qosi'mshalr:	

Tema: «Kompozitor G'anibay Amaniyazovti'n' balalar ushi'n do'retken shi'g'armalari'ni'n' ta'rbiyali'q a'hmiyeti»

Kirisiw

1. Bap.

- 1.1. G'anibay Amaniyazovti'n' wo'mir joli' ha'm do'retiwshiligi
- 1.2. G'anibay Amaniyazovti'n' ilimiy do'retiwshiligi
- 1.3. G'anibay Amaniyazovti'n' ha'r qi'yli' janlardag'i' do'retken muzikali'q shi'g'armalari'

2. Bap

- 2.1. Mektepke shekemgi ha'm mektep jasi'ndag'i' balalarg'a arnap jazi'lg'an muzi'ka ha'm qosi'qlari'.
- 2.2. Mektep jasi'ndag'i' balalar ushi'n do'retken shi'g'armalari'.
- 2.3. G'anibay Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazi'lg'an shi'g'amalarinin' balalar ta'rbiyasi'nda ta'rbiyali'q a'hmiyeti

Juwmaqlaw

KIRISIW

Prezidentimiz I. A. Karimov «Insanni'n' ruwxı'y ka'malati' haqqi'nda aytar yekenbiz, a'lberte bul maqsetke muzi'ka ko'rkem wo'nerisiz yerisip bolmaydi'» dep ko'rsetip wo'sip kiyati'rg'an a'wladti'n' ruwxı'y ta'rbiyasi'na yen' bir u'lken juwapkerlik sezimi menen qaraw ma'selesin joqari' qoyadi'. Jas a'wladqa ha'r ta'repleme teren' bilim beriw, wolardi' Watani'mi'zdi'n' jetik insanlari' yetip ta'rbiyalawday ulli' isti uli'wma bilim beriw mektepleri u'lken wazi'ypa yetip belgileydi. Muzi'ka woqi'ti'wshi'si' balalardag'i' a'dep – ikramli'li'q, ana Watang'a sadiqli'q, pidayi'li'q si'yaqli' bir qatar insani'yli'q si'patlardi' qa'liplestiriwde ta'lim – ta'rbiyani' qural yetip aladi'. Insan woni' qorshap turg'an a'tirapti', du'nya go'zzalli'g'i'n' bahalap, seze biliwi, ta'biyat ko'rinislerinen zawi'qlani'wi', sonday – aq ko'rkem wo'nerdin' qaysi' tarawi'nan bolmasi'n, wodan ta'sirlenip, ruwxı'y ko'terin'kilikke yerise ali'w ushi'n woni'n' wo'zi boli'wi' kerek. A'lberte, muzi'kani' yesitiw qa'lbileti ba'lent, woni' tu'singen adam basqalardan ko'birek wo'zgeshe ko'rkemlilik sezimlerine iye boladi'.

Temani'n' aktualli'g'i'. O'zbekistan Respublikasi' prezidentinin' 2008 ji'li' yanvardag'i' biyligi tiykari'nda balalar muzi'ka ha'm ko'rkem – wo'ner mekteplerinin' materialli'q texnikali'q bazasi'n bekkemlew ha'm wolardi'n' jumi'si'n bunnan bi'lay da jaqsi'law boyi'nsha 2009 – 2014 ji'llarg'a mo'lsherlengen ma'mleketlik bag'darlamani' tayarlaw boyi'nsha ila'jlar haqqi'ndag'i' wazi'ypalari'nda atap wo'tilgenindey, «Uli'wma bilim beretug'i'n, ja'ne balalar muzi'ka pa'ni boyi'nsha ma'mleketlik woqi'w standartlari' menen bag'darlamalari'n, sabaqli'qlar menen metodikali'q qollanbalardi' zamanago'y wo'lshemler tiykari'nda jetilistiriw na'zerde tuti'lsi'n» - degen prezidentimizdin' biyligin iske asi'ri'wda ko'p jumi'slar qolg'a ali'nbaqta. Muzi'ka sabag'i'nda G'.Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazi'lg'an qosi'qlari'n ha'm muzi'kali'q shi'g'armalari'ni'n' mazmuni' tiykari'ndag'i' aqi'l – na'siyat qosi'qlari'n u'yretiw arqali' ha'r ta'repleme ka'mil insandi' ta'rbiyalawg'a ja'rdem beredi. Pitkeriw jumi'si' G'anibay Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazi'lg'an muzi'kali'q shi'g'armalari'n ayti'wdi' u'yretiwdi qa'liplestiriw menen a'hmiyetli boli'p

yesaplanadi'. Bul jumi'sta G'anibay Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazi'lg'an qosi'qlari'ni'n' balalar ushi'n ta'rbiyali'q a'hmiyeti haqqi'nda pikir ju'rgiziledi.

Pitkeriw jumi'sti'n' maqseti ha'm wazi'ypalari'. Jumi'sti'n' tiykarg'i' maqseti ha'm wazi'palari' G'anibay Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazi'lg'an qosi'qlari'n u'yretiwidin' usi'llari'n ilimiy – teoriyali'q jaqtan u'yrenip, bul usi'llardi'n' tu'rleri, wo'zgesheligi, du'zilisi boyi'nsha belgili bir juwmaqqa keliw, wolardi' talqi'lap ruwx'i'y bayli'g'i'mi'z yesaplang'an balalar qosi'qlari' haqqi'nda mag'i'wmatlar beriw boli'p yesaplanadi'.

Izleniw obekti ha'm predmeti G'anibay Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazi'lg'an qosi'qlari'ni'n'nan u'zindiler, G'anibay Amaniyazovti'n' muzi'kasi' «Ti'ni'shli'qti' su'yemiz», «Ana Watan tilimde» h.t.b. balalar ta'rbiyasi'nda ta'rbiyali'q a'hmiyetke iye bolg'an qosi'qlar ali'ndi' ha'm bul qosi'qlardi'n' ta'rbiyali'q a'hmiyetin talqi'law wazi'ypasi' qoyi'ldi'.

Izleniw metodi' ha'm usi'llari' Izleniw usi'li' si'pati'nda pedagogikali'q principi'gerge tiykarlani'p ayi'ri'm metodlar ha'm usi'llar tan'lap ali'ndi'.

Izleniw na'tiyjelerin ilmiy jaqtan jan'ali'q kirgiziw da'rejesi Qaraqalpaq qosi'qshi'li'q ko'rkem wo'nerinde G'anibay Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazi'lg'an qosi'qlari'ni'n' balalar ta'rbiyasi'ndag'i' ta'rbiyali'q a'hmiyeti haqqi'nda bu'gingi ku'nge deyin jeterli da'rejede "Muzi'ka ma'deniyati" mug'allimlerine metodikali'q ko'rsetpeler si'pati'nda jazi'lmag'an yedi. Bul pitkeriw qa'niygelik jumi'sta bul temani'n' jazi'li'wi' yag'ni'y balalarda qosi'q u'yretiwde balalardi'n' ta'rbiyasi'na bul qosi'qti'n' qanday da'rejede ta'sir yetiwin muzi'ka qa'nigeligindegi woqi'ti'wshi'g'a, bolajaq muzi'ka woqi'ti'wshi'lari'na jetkiziw, jumi'sti'n' mazmuni' ha'm woni'n' ilimiylik da'rejesin ta'miyinlew - bul jan'ali'q kirgiziw, axborot beriw imkaniyati'n beredi. Bul jumi'sti'n' ilimiy jan'alang'anli'g'i'n ta'miyinleydi.

Izleniw na'tiyjelerinin' a'hmiyeti ha'm woni'n' wo'ri'nlani'wi' Izleniw jumi'sti'n' na'tiyjelerinen uli'wma bilim beretug'i'n mekteplerde muzi'ka ma'deniyati' pa'ni muzi'ka mekteplerinde vokal, pedagogikali'q muzi'ka ha'm ma'deniyat kolledjlerinde muzi'ka a'debiyati', muzi'ka tariyxi' pa'nlerin

woqi'ti'w bari'si'nda qollani'lsa maqsetke muwapi'q boladi'. Bul jumi'sta ilimiy da'lillengen usi'llar joqari' woqi'w wori'nlarida "Muzi'kani' woqi'ti'w'di'n' metodikasi' ha'm mektep repertuari'", "qaraqalpaq muzi'ka tariyxi'" pa'nlerinin' ameliy ha'm laboratoriya sabaqlari'ni'n' woqi'w bari'si'nda u'lken ja'rdem beredi.

Pitkeriw jumi'sti'n' du'zilisi pitkeriw jumi'si' kirisiw, tiykarg'i' bo'limde yeki bap, juwmaqlaw ha'm paydalani'lg'an a'debiyatlar diziminen ibarat.

Islengen jumi'sti'n' tiykarg'i' na'tiyjeleri pitkeriw jumi'sti'n' ilimiy – teoriyali'q ameliy juwmaqlari' sonnan ibarat, ma'deniy ruwx'i'y bayli'g'i'mi'z bolg'an balalarg'a arnap jazi'lg'an qosi'qlari'mi'zdi' mektep jasi'ndag'i' balalarg'a u'yretiw arqali' wolarg'a muzi'kadan bilim beriw menen birgelikte ha'r ta'repleme rawajlang'an bilimli insan yetip ta'rbiyalawdan ha'm balalar kompozitori' haqqi'nda mag'li'wmat beriwden ibarat boli'p yesaplanadi'. Ha'zirgi waqi'tta bul jumi'sti' muzi'kani' woqi'ti'w'di'n' metodikasi', muzi'ka tariyxi' pa'nlerin woqi'ti'w bari'si'nda qollani'w keleshekte islenetug'i'n jumi's boli'p tabi'ladi'. Muzi'ka woqi'ti'wshi'si' sabaqti'n' muzi'ka ti'n'law bari'si'nda balalardi'n' ishki du'nyasi'n bayti'p, ruwx'i'ylig'i'n teren'lestirip bari'w'di' maqset yetip qoyadi'. Solay yeken, muzi'ka sabag'i' woqi'wshi'lardi' tek g'ana muzi'ka shi'g'armalari' menen tani'stiri'p, qosi'q aytti'ri'p qoymastan wolardi'n' ruwx'i'y jaqtan ta'rbiyalani'p bari'wi'na wo'z ta'sirin tiygizedi. Woqi'wshi'lardi' muzi'ka ti'n'lawg'a, qosi'q ayti'wg'a u'yretiw, ha'r qi'yli' muzi'kali'q – didaktikali'q woyi'nlar, muzi'kali'q shi'ni'g'i'wlar wo'tkeriw wolardi'n' muzi'kali'q yesitiw qa'biletin jetilstiredi. Mekteplerde wo'tiletug'i'n muzi'ka sabag'i' bari'si'nda woqi'ti'wshi' muzi'ka sabaqli'qlari'ndag'i' usi'ni's yetilgen shi'g'armalardan paydalanadi'. Muzi'ka ti'n'lawi ko'nlikpeleri baslawi'sh klasslardan – aq duri's ko'rsetpeler berilip, wo'z qag'i'ydalari' menen qa'liplestirip bari'li'wi' kerek. Sonda g'ana di'qqat qoyi'p muzi'kani' ti'n'lag'an woqi'wshi'larda muzi'kani'n' mazmuni'n, wo'zine ta'n wo'zgesheligin, wondag'i' dinamikali'q wo'zgerislerdi, dawi's (ses) sozi'mliqlari'n ha'm ba'lentligin, templik wo'zgerislerin ayi'ri'p bile ali'w ko'nlikpeleri rawajlani'p baradi'. Baslawi'sh klasslarda woqi'wshi'lardi' muzi'kani' ti'n'lawg'a u'yretiw woqi'ti'wshi'g'a biraz qi'yi'nshi'li'q tuwdi'ri'wi'

mu'mkin ma'selen birinshi-klass woqi'wshi'lari' muzi'kani' yamasa qosi'qti' ti'n'law bari'si'nda woni' aqi'ri'na deyin ti'n'lawg'a taqati' jetpeydi, sebebi woyi' bo'linedi, a'tiraptag'i' ha'r bir qubi'li'sqa na'zerin awdaradi' ha'm tez sharshaydi'. Woqi'ti'wshi' buni'n' ushi'n tez yeste qalatug'i'n jen'il melodiylali', bir – birine kontrast bolg'an mazmundag'i' shi'g'armalardan sali'sti'ri'p yesittiriwi ha'm tu'sinikler berip wo'tiwi kerek. Muzi'kani' aqi'ri'na shekem di'qqat qoyi'p ti'n'law ko'nlikpelerin payda yetiwge yerisiw ushi'n woqi'wshi'lardi' qi'zi'qti'ri'w, muzi'ka mazmuni'n ta'sirli yetip so'ylep beriw menen wolardi'n' qa'lbinde yoshli' sezimler payda yetiw woqi'ti'wshi'ni'n' pedagogikalii'q sheberligine baylani'sli' boladi'. Dawi's tazali'g'i'na yerisiw ha'm muzi'kani' ti'n'law ko'nlikpelerin jetilistiriw ushi'n qosi'qti' frazalarg'a bo'lip ayttiri'w maqsetke muwapi'q. Bunda woqi'wshi'lardi'n' yesitiw ko'nlikpelerin qosi'q u'yreniw menen barabar qa'liplesip baradi'. Sonday – aq muzi'kani' yesitiw arqali' woqi'wshi'lar muzi'kali'q ladlar, tonli'qlar haqqi'ndag'i' tu'siniklerge de iye boladi'. Woqi'wshi'lar qosi'qti' jumsaq ayti'w ha'm frazalardi'n' aqi'ri'na shekem demdi u'nemlew, woptasha tempti sazlaw, muzi'kani'n' qosi'li'wi'si'z mug'allim ja'rdeminde ayti'w, so'zlerdin' ani'q ayti'li'wi'na kewil bo'liw si'yaqli' ko'nlikpelerge muzi'ka sabag'i' dawami'nda yerisedi. Taza yemes ayti'lg'an intonatsiyani' du'zetiw, to'mengi ha'm joqarg'i' seslerdi yesitiw arqali' ayi'ri'p biliwge wolardi'n' ti'n'law ha'm di'qqati'ni'n' belsene qatnasi'wi'n ta'miyinleydi. Ha'r bir ka'siptin' wo'zine ta'n wo'zgesheligi bar. Sonday – aq muzi'ka woqi'ti'wshi'si'ni'n' da wo'zinin' si'ri' bar. Muzi'ka mug'allimi wo'zin balalarg'a bag'i'shlap, wolar menen birgelikte muzi'kani'n' teren' si'rlari'n u'yreniwge, balalardi'n' ha'r ta'repleme rawajlani'wi'na u'lken ta'sirin tiygizedi. Belgili pedagog O. A. Apraksina wo'z miyinetlerinde muzi'ka mug'allimi haqqi'nda bi'lay deydi: «Bul ju'da' mashaqatli' ka'sip. Muzi'kant ha'm mug'allim tu'sinigi birge ju'redi. Muzi'ka mug'allimi woqi'w ta'rbiya islerin, wolardi'n' ko'z – qaraslari'n, estetikali'q tuyg'i'lari'n, ideyalari'n qa'liplestiredi» - deydi. Muzi'ka mug'allimi jaqsi' jetik muzi'kant boli'wi' sha'rt. Muzi'ka a'sbaplari'n shertip, qosi'qlardi' ayti'p, muzi'kani' jaqsi' yestip biliw uqi'bi'na iye boli'wi' tiyis.

Mug'allim sabaqta qosi'q muzi'kada gramzapisten yaki bolmasa kompyuter arqali ti'n'latqang'a qarag'anda woqi'ti'wshi'larg'a wo'zi atqari'p ko'rsetip berse, balalarda jaqsi' ta'sir qaldi'radi'. Muzi'ka mug'allimi qosi'q ayti'p shertip bilgeni menen birge wol muzi'ka a'debiyati'nan muzi'ka tariyxi'nan jaqsi' bilimge iye boli'wi' kerek. Sonday – aq muzi'ka mug'allimi to'mendegi qa'biletlerge iye boli'wi' sha'rt. 1. Izertlewshilik (Muzi'ka shi'g'armalari'n ha'm ko'rkem wo'nerdin' basqada tu'rlerin talqi'law) wo'zinin' jumi'si'na ilimiy metodikali'q a'debiyatlarg'a baha berip biliw uqi'bi'na iye boli'wi'. 2. Joybarlaw (woqi'w ta'rbiya islerin joybarlasti'ri'w, woqi'wshi'lardi'n' a'dep – ikramli'li'q, estetikali'q ta'rbiyasi'na qarati'lg'an jumi'slardi': muzi'kali'q uqi'bi'n ha'm qa'biletin rawajlandi'ri'wdi' joybarlaw). 3. Konstruktivli (muzi'ka sabag'i'ni'n' klastan ti's jumi'slarinin' quri'li'si'n ani'qlaw). 4. Kommunikativli (woqi'ti'wshi' ha'm woqi'wshi' arasi'ndag'i' qari'm – qatnasti' ku'sheytiw, hu'rmet – izzet ha'm isenimdi artti'riw). 5. Sho'lkemlestiriwshi (woqi'w ta'rbiya islerinin' a'meliy tu'rde wori'nlani'wi'). Bulardi'n' barli'g'i' muzi'kali'q ta'rbiya jumi'si'n sheshiwge muzi'ka mug'allimlerinin' aldi'na qoyi'lg'an talaplari' boli'p yesaplanadi'. Muzi'ka mug'allimi shi'g'armalardi' tan'lag'anda balalardi'n' jas wo'zgesheliklerin garmoniyali'q ta'sirshen'ligin yesapqa aladi'. Buni'n' ushi'n mug'allim ilimiy izertlew jumi'slari'nan xabardar boli'wi' kerek. Sonday – aq muzi'ka mug'alliminin' sho'lkemlestiriw uqi'bi' aktiv rol woynaydi'. Bul a'sirese vokal – xor jumi'slari'nda ko'zge taslanadi' ha'm ko'binese mug'allimnen aldi'n ala ko'p tayarli'qti' talap yetedi. Muzi'ka pa'ni mekteptegi muzi'kali'q ta'rbiyani'n' yen' a'hmiyetli sho'lkemlestiriwshi formasi'. Qosi'q u'yretiw ha'm muzi'ka ti'n'law ushi'n bir qansha waqi't kerek boladi'. Bir sabaqta ba'rshesi menen tani'si'p shi'g'i'w mu'mkin yemes. Sol sebepli taza shi'g'arma menen tani'sip: aldi'n'g'i' sabaqtag'i' qosi'qti'n' dawami'n u'yrenip, qaytalap bara beredi. Mi'sali', G'Amaniyazovti'n' "Gu'belek" qosi'g'i'n u'yrenip baslasa, al muzi'kag'a ti'n'lawg'a G'anibay Amaniyazovti'n' "Dalada woyi'n" tani'sti'ri'lsa boladi'. Soni'n' menen birge wo'tken sabaqtag'i' G'.Amaniyazovti'n' "Suw qabaq'" qosi'g'i'n qaytalap barsa boladi', yag'ni'y balalar sabaqta bir shi'g'arma

menen sheklenip qalmay bir neshe shi'g'arma menen tani'si'p baradi' ha'm wolardi' bir – biri menen sali'sti'ri'p talqi'lasada boladi'. Muzi'ka mug'alliminen sabaqta qosi'qti' atqari'p g'ana qoymastan qosi'qti'n' shi'g'i'w tariyxi' qosi'qti'n' muzi'kasi'n jazg'an kompozitor haqqi'nda teren' bilimge iye boli'p talap yetedi. Bunda soni' ayti'p wo'tiw kerek, biz jas a'wladdi' komp'yuter ja'rdeminde xalqi'mi'zdi'n' muzi'ka ma'deniyati', o'zbek, qaraqalpaq kompozitorlari' ha'm basqa xali'qlardi'n' kompozitorlari'ni'n' muzi'kali'q shi'g'armalari' menen tani'sti'rami'z, bul shi'g'armaladi' komp'yuter ja'rdeminde u'yretiwimiz, woqi'wshi'lardi'n' estetikali'q ishki sezimlerin rawajlandi'ri'wi'mi'z, muzi'ka sabag'i'ni'n' sapasi'n artti'ri'w, ul – qi'zlardi'n' yesitiw, pikirlew qa'biletlerin qa'liplestiriw, muzi'kag'a qi'zi'qti'ri'wi'mi'z basli' wazi'ypa boli'p yesaplanadi'. Bul muzi'ka – texnika sistemasi'ni'n' talaplari'n wori'nlaw ushi'n woqi'wshi'lardi' muzi'ka ta'limi mazmuni' menen tani'sti'ri'w wolarda qosi'qti' nota menen ayti'wdi' u'yreniw, yesitip taza intonatsiyada wo'zinin' dawi'si'nda ayti'w, so'zsiz atqari'wdi' biliw si'yaqli' qa'biletlerin qa'liplestiriwden ibarat. Woytkeni, qosi'q, saz adamlardi' barli'q waqi't hadal miynetke, shi'n dosli'qqa, pa'k muhabbatqa ha'm qaharmanli'qqa ruwxlandi'ri'p estetikali'q zawi'q bag'i'shlap keledi. Qapaqalpaq xalqi' wo'zinin' jan azi'g'i' – qosi'q ha'm sazlarin' xali'q arasi'na ti'nbay tarati'p kelgen talantli' sazandelerine, hawazi' ba'lent bu'lbildey jag'i'mli' ji'raw, baqsi', qi'ssaxanlari'na ha'm professional kompozitorlar du'rkinine iye bolmaqta. Muzi'ka wo'neri du'nyasi'na na'zer taslasaq, biz qi'sqa ma'deniy da'wir ishinde u'lken, wortangi' ha'm jas a'wladlardi'n' talantli' ha'm qa'nigeli kompozitorlar mektebinin' ju'zege kelip, wolardi'n' tabi'sli' xi'zmet yetip ati'rg'anli'g'i'ni'n' gu'wasi' bolami'z. Jag'i'mli' muzi'kani' jan azi'g'i'na aylandi'ri'wshi' kompozitorlari'mi'z wo'zlerinin' talanti' menen biliminin', do'retiwshilik uqi'bi'ni'n' arqasi'nda qaralpaq milliy muzi'kasi' jan'a da'wirlerge, jan'a do'retiwshilik tabi'slarg'a ali'p kelmekte. Kompozitorlari'mi'z ushi'n tawsi'lmas g'a'ziyne, sarqi'lmas bulaq, u'lken qural boli'p kelgen alti'n miyraslari'mi'zdan na'r alg'an talant iyelerinin' biri, bolg'an belgili muzi'ka do'retiwshi G'aniybay Amaniyazov desek qa'telespeymiz.

I. BAP.

1.1. G'ANIBAY AMANIYAZOVTI'N' WO'MIR JOLI' HA'M DO'RETIWSHILIGI

G'aniybay Amaniyaev 1940 – ji'li' Kegeyli rayoni'ni'n' Q. Abibullaev ati'ndagi' kolxozi'nda yetikshi shan'arag'i'nda tuwi'ldi'. Awi'lli'q mektepte woqi'p ju'rip toy – merelerde baqsi' ha'm ji'rawlardi' su'ysinip ti'n'lap, wolardan yesitken qosi'q ha'm muzi'kalardi' u'yrenip, wo'zinshe ayti'p ju'rди. Woni'n' jaslayi'nan muzi'kag'a bolg'an qi'zi'g'i'wshi'li'g'i', ko'rkem wo'nerge talpi'ni'wshi'li'g'i', i'qlasi' mektepte woqi'p ju'rgen ji'llari' ha'weskerler do'geregine belsene qatnasi'wi'nan baslanadi'.

1955 – 1959 – ji'llari' No'kistegi awi'l xojali'q texnikumi'nda woqi'p ju'rgende qaraqalpaq ma'mleketlik muzi'kali' teatrди'n' belgili sazendeleri k. Men'libaev, J. Yangibaevlardi'n' texnikum'g'a tez – tez kelip, ja'rдем yetip turi'wlari' Ganiybayg'a ustazli'q ta'sirin tiygizdi. Yesitkendi zeyni u'g'i'p qabi'l yetiwshi jas talant iyesi 1958 – ji'li' woqi'wi' arasi'nda radio – yesittiriw komiteti jani'ndag'i' ansamblde qosi'qshi' solist boli'p jumi's isley basladi'. Bul ji'llarda J. Shamuratov basshi'li'q yetken baqsi' – ji'raw ha'm jeke atqari'wshi'lardan quralg'an folklorli'q ansamblinin' ayri'qsha milliy atqari'wshi'li'q usi'li', xali'q namalari' menen bir qatarda jan'adan do'retilgen muzi'kalari' ha'm woyi'n repertuarlari' ti'n'lawshi'lardi'n' di'qqati'n' pu'tkilley awdari'p turar yedi.

G'aniybay Amaniyaevti' ustazlari'nan alg'an da'slepki ta'sirleri muzi'kadan teren' bilim ali'wg'a talpi'ndi'rdi'.

Muzi'kani'n' si'rlari'n u'yretiw, qa'nigeli kompozitor boli'w a'rmani' Tashkent konservatoriyasi'ni'n' vokal fakul'tetine 1960 – ji'li' jetelep bardi', woqi'ti'wshi' porfessor N.D. Islamovani'n' klasi'nda woqi'wg'a tu'sti.

Aradan bir, yeki ji'l wo'tkennen keyin G'aniybay Ammaniyaevti'n' muzi'ka jazi'w uqi'bi'n sezgen konservatoriyani'n' rektori', professor Muxtar

Ashrafiy wog'an kompoziciya boyi'nsha ataqli' ta'jiriybeli professor woqi'ti'wshi'lar B.I. Zeydman ha'm B.F. Giengkoldi' bekkitti.

Jas talant iyesinin' ko'rkem wo'nerge degen i'qlasi'n sezgen Muxtar Ashrafiy, sonday – aq B.I.Zeydman, B.F. Giengkolar woni'n' man'layi'nan si'ypag'an, ustazli'q yetiwden jali'qpag'an. Ustazlari'ni'n' isenimin wol da inabat penen aqladi'. Bu'gin woni'n' wo'zi de docent, Respulikag'a miyneti sin'gen ko'rekem wo'ner g'ayrakteri, O'zbekistan Respublikasi' Xali'q bilimlendiriw ag'laslasi', yen' basli'si' – ustaz pedagog boli'p xi'zmet yetip keldi.

Bunday ataq – abi'rayg'a wol wo'zinin' ti'ni'msi'z izleniwshilik talanti' menen yeriskenin ta'n ali'w kerek, a'lberte. Wondag'i' ko'rkem wo'ner adami'na ta'n a'piwayi' minez – quli'q, kishi'peyillik, joqari' adamgershilik pazi'yelletler wo'zgeshelenip turadi'.

Turg'an ma'rttey ku'shine toli'p,
Wo'zin – wo'zi da'rbent yetedi.
Tolqi'p aqqan da'ryaday boli'p,
Senin' menen sa'wbetlesedi.

Jaqsi' nama jaqsa ju'rekke,
Jas balag'a usap keter wol.
Senin' ushi'n wo'mirinin' tekte,
Jaqsi' jag'i'n jasap wo'ter wol...

Ustazlari'ni'n' g'amxorli'g'i' asti'nda wol unamli' ta'lim – ta'ribiya ali'p, wo'z betinshe muzi'kalar do'rete baslaydi'. O'zbek, qaraqalpaq ha'm tuwi'sqan xali'qlari' kompozitorlari'n'i'n' shi'g'armalari' menen ken'nen tani'si'wi' koncervatoriya, teatr, filarmoniya, koncertlerin ti'n'lawi', wonnan ti'sqari' konservatoriyadag'i' opera studiyasi'ni'n' xori'nda islewi, konservatoriyanin' 3 – kursi'nan baslap Glier ati'ndag'i' respublikali'q muzi'ka – internat mektebinde fortepiano sabag'i'nan tayarlawshi' mug'allim boli'p islewi G'aniybay Amani'yazovti'n' muzi'kadan woy – wo'risinin' rawajlani'wi'na u'lken ta'sirin tiygizdi G'aniybay Amani'yazov wo'zinin' muzi'ka do'retiw mamanli'g'i'na say

350 den aslam qosi'q, romans, xor, woyi'n, marsh, kameraliq, saxnali'q, xali'q sazlari' orkestri, saz a'sbaplari', balalar ha'm kishkene jas wo'spirimlari ushi'n muzi'kali'q shi'g'armalar do'retti.

Atap aytqanda, woni'n' ha'r qi'yli' janrlari'nan K. Raxmanov so'zine "Watani'mdi' ji'rlyaman" kantatasi', X. Saparov so'zlerine "Baxi'tli' balali'q" atli' to'rt bo'limli vokal xor syuitasi', "Paxta bizin' bayli'g'i'mi'z" jeke atqari'w ha'm woyi'n aralas xor syuitasi', "Gu'belek", "Mektebim", K. Raxmanov so'zine "Jasa mektebim", T. Qabulov so'zlerine "Bizin' jasli'g'i'mi'z", "U'stirt haqqi'nda poema" a kapella xori' ushi'n, "No'kis aqshami'", "Kel paxtakesh", "Atqan tan'lar", "A'miwda'rya tolqi'n ag'adi'", "Nawri'z ha'wjari'", Sh. Ayapov so'zlerine "Jetti atan'ni'n' ati'n bil, balam", "Kewlimde A'jiniyaz salg'an nag'i'slar", "Tu'rkstan Watan", "Ana Watan tilimde", Sali'y Sadi'qov so'zlerine "Muhabbati' i'shqi' woti' qaplasa", "G'aybana sag'an ashi'qpan", J. Dilmuratov so'zlerine "Menin' go'zzal bostani'mda", "Quri'li'sshi' dosti'ma", "Tawsi'lmastay ilhami'msan", "Ardaqli' atalar", G. Esemuratov so'zlerine "Yelge muhabbat", "Jigitler", K. Raxmanov so'zine, "Bul bizin' jasli'q", "Qaylardasan'", "Da'wir i'g'wali'", "Nama ku'lip tarlari'nan", "Sen mag'an, men sag'an", B. Qayi'pnazarov so'zine, "Ko'rdin' be?", "Su'ygin' keledi", S. Pirjanov so'zi "Dilbari'm", "Jarasiqli' wo'mirime", Shadli' zaman", "Kelesen' Nawri'z", "Bolmas", J. Wo'teniyazova so'zi "Ha'yi'w", "Menin' ma'keni'm", "Jaynay bersin dan'qi'n", xalqi'm", "Yerkinlik nur shashi'p keldi", K. Ka'rimov so'zine "Qara ko'zlim", "Naymandi' yari'm", "Alti'n ju'zik", "O alti'n dalalar", "Qashg'ar rubabi' ha'm chang saz a'sbaplari' ushi'n xali'q sazlari' orkestrinin' atqari'wi'nda koncertleri", "Baxi'tli' ku'nler" syuitasi', "Dosli'q" val'si, "Naz yetemen", "Intizarman", "G'a'rezsizlik uvertyurasi'" orkestrge jazg'an muzi'kalari', violonchel' ha'm fortepiano ushi'n p'esalari', fortepianog'a arnalg'an shi'g'armalar cikli bir qansha waqi'tlardan berli ko'plegen ti'n'lawshi' ha'm qa'nigeli atqari'wshi'lar na'zerin wo'zine awdari'p kelmekte. Bul do'retilgen muzi'kalardi'n' ko'rkemlik jaqtan tazali'g'i', jazi'lg'an muzi'kalari' muzi'kali'q tilinin' jan'ashi'lli'g'i'nda, do'retiwshiligi woni'n' novatorli'g'i'nda ko'rinedi.

Bul muzi'kali'q shi'g'armalar wo'z ti'n'lawshi'lari'n sheksiz ruwxqa bo'lep, zamanaslari'mi'zdi' jugerlendiriwshi i'rg'aqlar menen bizin' bu'gingi ku'nimizdi ko'rip, su'ysindiredi.

G'aniybay Amaniyazovti'n' bul do'retken muzi'kalari'nda yoshqi'nli'q, kewil xoshli'li'q penen birge joqari' optimistlik belgilerge ta'n boli'p, wonda tekstke say melodiyali'q i'rg'aqlar arqali' wo'zine ta'n ha'reketler menen sheber baylani'sti'ri'li'p bari'ladi'.

Woni'n' do'retken ko'pshilik qosi'qlari'n yesitkenimizde qulaqti'n' quri'shi'n qandi'ri'p, ti'n'lawshi'si'na u'lken yosh, miynette ilham bag'i'shlaydi'. Mine, sonday adamlardi' go'zzalli'qqa ta'rbiyalawshi', wolardi'n' zawqi'n' asi'ri'wshi', ta'siri ku'shli neshshe a'lwan i'shqi' muhabbat qosi'qlari' menen respublikami'zdi'n' xalqi'n go'zzalli'q du'nyasi'na su'ysindirip kelmekte.

G'aniybay Amaniyzov jaslar turmi'si'n ji'rławshi' ko'rnekli kompozitor si'pati'nda xalqi'mi'zg'a ko'p ji'llardan beri ken'nen tani'li'p kelmekte. Woni'n' ko'p sanli' jaslar ka'sibine, mektep woqi'wshi'lari' turmi'si'na, ha'weskerler do'gereklerine, muzi'ka mekteplerine ha'm de jas qosi'qshi'lardi'n' atqari'wi'na arnalg'an qosi'qlari' vokal ansambllerine, saz a'sbaplari'na, woyi'nlarg'a jazg'an muzi'kalari' wo'zinin' ko'rkem ideyali'q jag'i'nan jas a'wladlardi' estetikali'q ruwxta ta'rbiyalawda belgili wori'ng'a iye. Woni'n' balalarg'a ha'm jas wo'spirimlerge arnalg'an muzi'kalari' kewilge unamli'li'g'i', u'yreniwge jen'illiligi, ayti'wg'a qolayli'li'g'i' menen aji'rali'p turadi'. Sonli'tan da, woni'n' do'retken qosi'q ha'm muzi'kalari', woyi'nlari' ha'weskerler do'gereklerinde, balalar baqshalari'nda, uli'ma bilim beretug'i'n mekteplerde ha'm muzi'ka mekteplerinde, koncertlerde, konkrus festival'lari'nda, dekadalarda ha'm ma'deniyat ku'nlerinde, iskusstvo ha'pteliklerinde jiyi – jiyi yesitilip turadi'. A'llette, kompozitordi'n' bunday tabi'slarg'a yerisiwi ko'pshilik ti'n'lawshi'lardi'n' qosi'q janri'na bolg'an talabi'n qanaatlandi'ri'wi', woni'n' do'retiwshilik sheberliginin' qa'nigelik jaqtan wo'sip, joqari' bahag'a iye bolg'anli'g'i'n an'latadi'.

G'aniybay Amaniyazov ko'rkem wo'nerinin' jan'a milliy ideologiyali'g'i'n, xaliqli'q ko'rkem ideyali'q, milliylik ha'm internacionalli'q, tradiciya ha'm novatorli'q ma'selelerin teren' tu'singen ha'm wolardi' wo'z do'retiwshiliginde ken'nen paydalana alg'an. Bunday zaman talabi'na say a'hmiyetli sheberlik shi'n'lari'n go'zlew woni'n' ushi'n an'sat bolg'an joq. Woni'n' ken' ko'lemlil do'retiwshilik bag'dari'nda ko'rkem ideyali'q ta'rbiyalaw problemalari'nan do'retiwshilik tiykarg'i' pkir, muzi'kani'n' ta'sir yetiwi qurallari'nan wori'nli' paydalani'w ani'q sezilip turadi'. Jan'a tabi'salrg'a wol vokal janrlardi'n' a'hmiyetin tu'sinniwi, atqari'wshi'li'q ha'm muzi'ka a'debiyati'n u'yreniw arqali' yeriskeni belgili. Bunnan ti'sqari' wol muzi'kali'q shi'g'armalardi' do'retiwdegi bir qansha texnologiyali'q ma'selelerin, wolardan do'retiwshilik miynet ta'rtibin saqlaw, melodiya, ritm, garmoniya, polifoniya, kalorit, faktura, forma, tematikali'q materiallardi' rawajlandi'ri'w jollari' menen unamli' obrazlar do'retiw toli'q wo'zlestiriwin an'lay alami'z.

Qoli' gu'l ka'sip iyesi G'aniybay Amaniyazov 1990 – ji'ldan beri kishkene jas wo'spirim ha'm mektep woqi'wshi'lari' ushi'n sabaqli'q tu'rinde, ja'miyetlik baslamada ayi'na yeki ret balalar redaksiyasi' ati'nan "Kelin', birge qosi'q aytayi'q" teleko'rsetiwler du'rikinin wo'zi tayarlap ha'm ali'p baradi'. Bunnan tisqari', gazeta – jurnallarda muzi'ka jetiskenliklerin u'git – na'siyatlawshi' wo'zi miynet yetip ati'rg'an pedagogikali'q instituttag'i woqi'ti'wshi'li'q jumi'slari' menen birge bir qatarda respublikami'zdag'i' ayi'ri'm balalar baqshalari' menen de ti'g'i'z baylani'sta jumi's ali'p bari'p sawapli' islerdi islep keldi.

1.2. GANIBAY AMANIYAZOV TI'N' ILIMIY DO'RETIW SHILIGI

Ustazi'mi'z pedagog, docent G'anibay Amaniyazov belgili muzi'ka do'retiwshi u'lgili ustaz boli'w menen birge, bir qansha ilimiy miynetler jazg'an.

G'aniybay Amaniyazov wo'zinin' pedinstitut ha'm ko'rkem woner bilim jurti'ndag'i' ka'siplesleri menen birgelikte uli'wma bilim beretug'i'n mektepler ushi'n "Muzi'ka ma'deniyati" sabaqli'gi'ni'n' bag'darlamalari'n ha'm sabaqli'qlari'n, "Muzi'ka" 1-2-3 klasslar ushi'n metodikali'q qollanbalari'n ha'm basqada ilimiy miynetlerin "Bilim" ha'm "Qaraqalpaqstan" baspasi'nan shi'g'ardi'. Soni'n' menen birge "Bilim" baspasi'nan I – III – V – VIII klasslari' ushi'n kirilica ha'm lati'n grafikasi'nda basi'p shi'g'ardi'. Soni'n' menen birge wol I – VIII klassalar ushi'n ja'miyetlik baslamada juwapli' muzi'ka redaktori' si'pati'nda muzi'kali'q jaqtan redaktorlap, baspadan shi'g'ari'wi' – bul talant iyesinin'ko'rkem wo'ner tarawi'ni'n' za'berdesi dep, ayti'wi'mi'zg'a bekkem tiykar bola aladi'. Belgili pedagog G'anibay Amaniyazovti'n' bul ilimiy miynetleri bu'gingi ku'nge shekem woqi'w bari'si'nda qollani'li'p kelmekte.

Bulardan ti'sqari' wol "Ayi'mxan aytqan qosi'qlar" Xali'q su'ygen qosi'qlar "Menin' jigit waqti'm senin' qi'z waqti'n" toplami. Muzi'ka sabaqlari'mi'z ko'rgizbeli qurallar", Qosi'q – muzi'ka sabaqli'gi'ni'n' metodikasi", ja'miyetlik basalmada arnawli' muzi'ka redaktori', "Hayyiw, ha'yyiw, jani'm balam", "Baxi'tli' balali'q" qosi'qlar toplami'n baspadan shi'g'ari'wda qi'zg'i'n jumi'slar ali'p bard'i'.

Soni'n' menen birge muzi'ka qa'nigeliginde jetilisip shi'qqan jas ilimpazlarg'a wo'zinin' bahali' pikirlerin berip, ilimiy do'retiwshilik jaqtan ilimiy ko'rde'peler, ha'r ta'repleme metodikali'q ja'rde'mler berip bard'i'. Soni'n' menen bir qatar, keleshek muzi'ka ilimpazlari' boli'wg'a talpi'ni'p ati'rg'an sol dawir'degi aspirantlardan Saytbekova Svetlana, Romanova Sanobar, Seytjanova Qamar, Xojametova Gu'lchira, Palwaniyazov Paxratdinlerge muzi'kali'q jaqtan konsul'taciyalar berip, wolardi'n' jazg'an ilimiy maqalalari'na, mag'li'wmatlari'na ilimiy jaqtan bashi'li'q yetip, jeterli da'rejede wolardi'n' ilim kandidatlari' boli'p

shi'g'i'wi'nda wo'zinin' do'retken ilimiy miynetleri menen ha'r ta'repleme ja'rdemin berip kelgen.

G'aniybay Amaniyazov 100 den aslam jergilikli gazeta – jurnallarda shi'qqan muzi'kalardi'n', maqalalardi'n' avtori'. Bul maqalalar kompozitorlar, artistler, atqari'wshi'lar, ko'rkem wo'ner ja'ma'a'tlardi'n', wo'qi'w wori'nleri'n, ko'rkem wo'ner jetiskenliklerin u'git – na'siyatlawg'a arnalg'an.

G'aniybay Amaniyazov ko'p ji'llardan berli respublikani'n' ma'deniy ag'arti'w islerine belsene qatnasi'p kelgen ko'rkem wo'ner pidayi'si' yesaplanadi'.

Bul tarawda wol ko'plegen qala ha'm rayonlardi'n', ma'keme ha'm mekteplerdin' ha'weskerler ja'ma'a'tlerin sho'lkemlestiriwde, wolarg'a basshi'li'q yetip konkurslarg'a tayarlawda, jaslardi' go'zzalli'q dun'yasi'nda qatnasti'ri'wda, talantli' jaslardi' tan'lap ali'wda ha'm ta'rbiyalawda u'lken tabi'slardi' qolg'a kirgizdi. Woni'n' qatnasi'wi'nda mekteplerdin' "Tez, G'umsha Talant", "Awi'l tan'lari'", "Marhabo, talantlar", "Chashma", "Ba'ysi", telekonkurs programmaları, wolarg'a arnap jazg'an muzi'kalari'ni'n' ko'pshiligi joqari' bahalani'p unamli' si'yli'qti' ali'wg'a miyasar boldi'. Bunnan ti'sqari' G'aniybay Amaniyazov O'zbekistan ha'm Qaraqalpaqstan ma'deniyat ministrli'gi ha'm jaslar awqami' komiteti, kompozitorlar awqami' menen birgelikte ja'riyalang'an konkurslardi'n' ko'pshiligine qatnasti' ha'm woni'n' jen'impazi' boldi'.

A'sirese, wol talanti'nan ilhamlang'an, miynetinen ra'ha'tlengen waqi'tlari'n u'lken quwani'sh penen yesre tu'siredi. Solardan "U'stirt haqqi'nda qosi'q" (so'zi T. Qabulovtiki) atli' xor poemasi', vokal' ansamblin jazil'g'an: "Go'zzal Andijan" ha'm "Qi'zlar woyi'ni'" – Tashkent telekonkurslari'nan joqari' bahag'a iye bolg'ani'na ko'p ji'llar wo'tipti.

Ustaz G'anibay Amaniyazovti'n' wonnan son'g'i' ji'llardag'i' tabi'salari' universitetin' "Hurliman" ansamblin 1977 – ji'li' ko'rkemlik jaqtan basqari'p, Moskvag'a VDNX bari'wi', Q. Ayi'mbetov ati'ndag'i' ma'deniy ag'arti'w texnikumi'nda "Gu'lzar" ansamblin basqari'wi', dekada, ma'deniyat ku'nleri, ha'pteliklerge qatnasi'wi', 15 ji'l dawami'nda ha'r qi'yli' konkurslardi'n' to'reshiler basli'g'i' ha'm ag'zasi' boli'wi', do'retiwshilikke arnalg'an

ushi'rasi'wlarg'a qatnasi'wi' woni'n' belgili muzi'kali'q ja'miyet g'ayratkeri yekenin bildiredi.

G'aniybay Amaniyazov 1990 – ji'li' Tu'rkmenstan kompozitorlar basqarmasi'ni'n' 50 ji'lli'q yubileyne qatnasi'p woni'n' koncert bag'darlamasi'nda "Prelyudiya", "Noktyuri" fortepiano ushi'n jasg'an shi'g'armasi'n Xomyakova O.N. sheber atqari'p shi'qti'. Bul haqqi'nda muzi'ka izertlewshisi V.I. Larionov "Tu'rkmenstan haqi'yqatli'g'i'" gazetasi'nda maqtawg'a turarli'q shi'g'arma dep baha bergen.

G'aniybay Amaniyazov T. Qabulov so'zine jazi'lg'an "No'kis aqshami'" muzi'kasi' birlesken xor menen No'kistin' 60 ji'lli'q yubileyinde, sonday – aq, G'aniybay Amaniyazovti'n' Tashkent qalasi'nda Qaraqalpaqstan Respublikasi' ma'deniyat ku'nlerinin' saltanatli' jabi'li'w koncert bag'darlamasi'nda "Shadli'q", "Lazgi", "Zarafshan" qosi'q ha'm woyi'n ansambl'leri ha'm Berdax ati'ndag'i' teatrdi'n' do'retiwshilik ja'ma'a'ti "Dosli'q taronalari" degen at penen sheber atqari'p shi'qti', G'anibay Amaniyazov 1992 – ji'li' mart ayi'nda wo'tkerilgen № 8 ka'sip – wo'ner woqi'w worni'ni'n' 25 ji'lli'q yubileyine arnalg'an koncert programma tayarlap, televizor arqali' ko'rsetildi, bul koncertke respublika basshi'lari' ta'repinen joqari' baha berildi.

A'jiniyaz ati'ndag'i' No'kis ma'mleketlik pedagogikali'q instituti' fakul'tetleri arasi'ndag'i', saonday – aq, No'kis qalasi'ni'n' 60 ji'lli'q yubileyine arnalg'an jari'sti'n' to'reshilerdin' basli'g'i' boli'p, bul ja'miyetlik jumi'sti' jaqsi' atqari'p shi'qti'. 1993 – ji'l 18 – martta wo'tkerilgen No'kis qalasi' yer balalar tu'rk liceyine tayarlang'an 32 atamadag'i' concert nomerleri respublika Joqarg'i' Ken'es basshi'lari' ta'repinen joqari' bahalandi'.

G'aniybay Amaniyazov do'retken "Atqan tan'lar" vokal dueti, Berdaq ati'ndag'i' "Hu'rmet" belgisi ordenli Qaraqalpaq ma'mleketlik muzi'kali' teatrdi'n' Alma – Ata qalasi'nda 1991 – ji'li' wo'tkerilgen dosli'q ku'nlerinen' ju'maqlaw koncertinin' bag'darlamasi'na kiritilip, O'zbekistang'a xi'zmet ko'rsetken artistka Mi'rzagul Sapaeva, Qaraqalpaqstan Respublikasi'na xi'zmet ko'rsetken artist Sarsenbay Uzaqbaev ta'repinen jaqsi' atqari'li'p shi'qti'.

G'aniybay Amaniyazov 1992 – ji'ldan baslap A'jiniyaz ati'ndag'i' No'kis ma'mleketlik pedagogika instituti'ni'n' Mektepke shekemgi fakul'tetinde “Muza'ka ta'rbiyasi” kafedrasi'ndasi' woqi'ti'wshi'si' ha'm son'i'nan “Muza'ka teoriyasi' ha'm vokal” kafedrasi' basli'g'i' boli'p isledi. Keleshek jaslardi' muza'ka wo'nerine u'yretiw menen bir qatar pedinstitutti'n' ja'miyetlik jumi'slarina belsene qatnasi'p fakultette ayti'slar, xali'q awi'zeki do'retpelerin, salt – da'stu'r qosi'qlari'n talabalarg'a u'yretiw menen qatar u'li'wma pedinstitutti'n' farul'tetleri arasi'ndag'i' jari'slarg'a birneshshe ji'llar dawami'nda to'reshiler basli'g'i' boli'p, wol tan'lag'an ha'm tayarlag'an koncert nomerleri Qaraqalpaqstan Joqari' Ken'esi ha'm xali'q bilimlendiriw ministriligi ta'repinen jaqsi' bahalandi', koncert programmasi'n ko'rsetip joqari' tabi'slarg'a yeristi.

Ganiybay Amaniyazovqa muzika'iq ko'rekem wo'nerdi rawajlandiriwg'a ha'm woni' u'git – na'siyatlawg'a qosqan u'lken u'lesi ha'r qi'yli' janrlarda joqari' mamanli'qtag'i' muza'kali'q shi'g'armalardi' do'retkeni respublikami'zdi'n' muza'ka tarawi' boyi'nsha kadrlari'n tayarlag'ani' ha'm ta'rbiyalag'ani' ushi'n 1990 – ji'li' Qaraqalpaqstan Respublikasi'na miynetni sin'gen ko'kem wo'ner g'ayratkeri hu'rmetli atag'i' berildi. 1983 – ji'li' O'zbekistan Respublikasi' Xali'q bilimlendiriwinin' ag'lasini' boldi'.

Wol 1969 – ji'li' Qaraqalpaq Muza'ka janri'n rawajlandiriwg'a qosqan u'lesi ushi'n O'zbekistan Respublikasi' Prezidiumi'ni'n' Hu'rmet jarli'g'i' menen si'yli'qlandi'.

G'aniybay Amaniyazovqa Qaraqalpaqstan ko'rkem wo'neri tariyx'i'nda milliy muza'ka ma'deniyati'n rawajlandiri'wda ilimiy metodikalig' korsetpeler, sabaqli'qlar ha'm ilimiy kadrlar tayarlawg'a qatnasqani' miynetleri ushi'n 1996 – ji'li' docent ilimiy ataq berilgen bolsa, 1999 – ji'li' muza'ka ko'rkem wo'ner tarawi'nda respublikami'zda birinshilerden boli'p muza'kali' pedagog qa'nigeli kadrlardi' tayarlawdag'i' xi'zmetleri, bag'darlama, metodikalig' qollanba, sabaqli'qlar, monografiyalar jazg'ani'n yesapqa ali'p, wog'an institut professori' degen hu'rmetli ataq berildi.

Juwmaqlasti'ri'p aytqanda, G'aniybay Amaniyazovti'n' wo'zi muzi'kasi'n jazg'an "Kel, paxtakesh" qosi'g'i'ni'n' muzi'kasi'na sali'p:

Kompozitor qa'dirdani'm,
Kel, su'yeyin qollari'n'nan.
Sayran yetip nama bag'i'n,
Gu'l tereyin jollari'n'nan!

- dep, wog'an tag'i' da sa'n – a'lwan tabi'slar, woni'n' jazg'an muzi'kalari'na g'ayri' nag'islar, ko'kiregine A'miwda'ryadag'i'day na'wpir ag'i'slar, ja'ne de joqari' pa'rwazlar, u'lken do'retiwshilik yoshlar tileymiz. Woni'n' do'retiwshilik si'rlari'n ha'r ta'repleme teren' izertlew ha'm u'yreniw muzi'ka ilimin izertlewshilerdin' aldi'ndag'i' pari'zlari' ha'm a'diwli wazi'pasi' boli'p tabi'ladi'.

Qaraqalpaqstang'a belgili kompozitor, ustaz, pedagog G'anibay Amaniyazovti'n' do'retiwshiligin ha'r ta'repleme izertlew, u'yreniw bolajaq muzi'ka woqi'ti'wshi'lari', jas ilimpazlardi'n' aldi'nda turg'an wazi'ypalardan biri boli'p yesaplanadi'. Ustazi'mi'z G'anibay Amaniyazov wo'zinin' ha'r qi'yli' janrda, ha'r qi'yli' temada do'retken muzi'kali'q shi'g'armalari' menen barli'q ko'rkem wo'ner iyeleri ha'm muzi'ka ta'limi qa'nigeleri ju'reginde ma'n'gi jasaydi'.

1.3. KOMPOZITOR G'ANIYBAY AMANIYAZOVTI'N' HA'R QI'YLI' JANRLARDAG'I' DO'RETKEN MUZIKALI'Q SHI'G'ARMALARI

I. Tarli' kvartet ha'm kamereli'q shi'g'armalari'

1. So'zsiz qosi'q, 1983 – ji'l, "Qi'z a'rmani'", 1984 – ji'l, 3 bo'limli syuita "Maqtani'shi'm Qaraqalpaqstani'm" 1985 – ji'l, "Ha'wjar", 1985 – ji'l, "Woylar" fortepiano ha'm skripka ushi'n 1988 – ji'l, "Yeki dos" fortepiano, rubab ushi'n, 1988 – ji'l, "Qi'yal", violnochel' ushi'n 1996 – ji'l, "Naz yetemen", violnochel' ushi'n 1996 – ji'l, "Ha'yyiw, jani'm balam", violnochel' ushi'n 1996 – ji'l jazi'lg'an.

II. Muzi'kali'q dramalari' "Menin' a'rmani'm "Qudiret" p'esa. avtorlari' P. Tilegenov, "Aral hawazi'" / "Golos Arala" /, Q. Dosanov

III. Forteplano ushi'n shi'g'armalar cikli 1990 – ji'li' do'retilgen shi'g'armalari', "Kewlim tasadi'" "Pol'ka – kel woynayi'q", "Lirikali'q p'esa", "Variaciyalar" "Menin' a'rmani'm", "Intizarman"

1991 –ji'li' do'retilgen shi'g'armalari' "Saz", "Si'rmay sazi'", "Jali'ni'w", "Mun'li qi'z", "Go'zzal qi'zlar"

1992 – ji'l "Bes aldi'm" "Rechitativ", "Woylanba", "Kewil quwani'shi'" "Qurdaslar", "Yertek" shi'g'armalari'.

1993 – ji'l "Tan' sazi'", "Skercu", "Qi'z a'rmani'", "Qi'z a'rmani'", "Qaydasan", "Gu'belek quw'n shi'g'armalari'.

1994 – ji'l, "Yeslew", "Go'zzal tan", "Noktyuri", "Tokkatina" "Miyet atqani'shi'si", "Muzi'kal'naya shkatulka", "Al'bom da'ptershesi".

1995 – ji'l do'retilgen shi'g'armalar, "Marsh Yoshqi'm keledi", "Ha'zil" "Qarda woyi'n", "Qi'yali'm qaylarda" "Baxi'tli' jaslar" shi'g'armalari'

1996 – ji'li' do'retilgen "Kewilli pol'ka", "Jasi'ri'nbaq woyi'ni'", "I'lag'i'm woynar", "Nazi'm bar", "Qi'rg'alaq woyi'ni'", "Su'zewik i'laq" shi'g'armalari'.

1997 – ji'l "Qi'zi'qli' woyi'n", "Sum bala "Ku'shigim menen woynayman"

"Quwani'sh marshi'", "Ju'ris marshi'", "Kishkene sazende", "Pi'shi'q ha'm ti'shqanni'n' hiylesi" shi'g'armalari'.

1998 – ji'l "Jipten sekirip woynaw" "Qasharman woyi'ni'", "Gu'layi'mni'n'

a'rmani", "Dalada woyi'n", "Kewilli marsh" Woyi'n woynaymi'z "Birge woynayi'q

V. Xali'q sazlari' orkestri ushi'n shi'g'armalari'. 1987 – ji'li "Qara ko'zlim" K. Ka'rimov so'zi, "Awi'l tan'lari' T. Ma'tmuratov so'zi, 1988 – ji'l A'rmani'n' barma. S. Nietullaev so'zi, "Qashqar rubabi'ni'n' koncerti", 1990 – ji'l "Jaslar kiyati'r" "Da'wir qi'zlari'"Analar G' Yesemuratov so'zine jazi'lg'an.

1996 – ji'l "Saltanatli' bayram marshi" "Syuita "Watani'mdi' ji'rlayman" 3 bo'limnen ibarat 1997 – ji'l "Alti'n ju'zik. K. Ka'rimov so'zi Dosli'q val'si. Saz 1998 – ji'l "G'arezsizlik uvertyurasi', saz", "Jigitler G. Yesemuratov so'zi" ne jazi'lg'an.

V. Qaraqalpaq xali'q qosi'qlari'na a kapella xori' ushi'n qayta islegen shi'g'armalari' 1988 – ji'l "Mun'li' qi'z", "Ha'yyiw, balam", 1989 – ji'li' "Dad a'len'nen", "Ha'wjar", 1990 –ji'li' "Hey galay", "Ju'rin', qi'zlar" shi'g'armalari'.

VI. Xorg'a arnalg'an shi'g'armalari' "U'stirt haqqi'nda qosi'q a kapella" T. Qabulov so'zi, 1978 – ji'l, "Tuwi'lg'an u'lkem, B. Qaypnazarov so'zi, 1978 – ji'l, 3. Ko'klem bu'gin, B. Qaypnazarov so'zi, 1979 – ji'l, "Bizin' jasli'g'i'mi'z, 1979 – ji'l, "A'miw ag'i'lari', a kapella bo'liminen ibarat, T. Qabulov so'zi, 1996 – ji'li' do'retilgen."Tu'rkanstan Watan, a kapella Sh. Ayapov so'zi 1997 – ji'l, Qa'dirinen, a kapella, A'jiniyaz so'zine, 1997 – ji'l Aq teregim, J. Bazarbaev so'zi, 1997 – ji'l, "Tuwi'lg'an jer" a kapella, S. Pirjanov so'zi, 1998 – ji'l, Qaraqalpaqstan bul, a kapella, T. Qabulov so'zi, 1998 – ji'l yadshiheYaqshi'di', A'jiniyaz so'zi, 1993 – ji'l, "Ana watni'm O'bekistan, T. Qabulov so'zi, 1997 – ji'l "O'zbekistan, wo'z yelimsen", T. Qabulov so'zi, 1998 – ji'li'nda do'retilgen.

VII. Woyin muzi'kalari' " Sali'kesh qi'zlar, 1997 – ji'l, "Qurdaslar" 1997 – ji'l, "Kel woynayi'q" 1997 – ji'li'"Nazelim qi'zlar, 1997 – ji'l jai'lg'an shi'g'armalar.

VIII. Patriotli'q ha'm muhabbat haqqi'nda qosi'qlar"i'Go'zzal dalalar" A. Abdimuratov so'zi, "Izleymen seni, M. Seytniyazov so'zi" "Go'zzal qara ko'z" J. Aymurzaev so'zine, "qi'zdi'n' kewli qi'zi'l gu'l, I. Yusupov so'zine,

1964 – ji'l berilgen shi'g'armalari'. Shopan jigit qosi'g'i'", J. Syetnazarov so'zi, "Awi'l chastushkalari'", B. Ismaylov so'zi 1965 – ji'l, "ta'kirarlar jani'm, Q. Dosanov so'zi, "Shep kormeymen, T. Ma'tmuratov so'zi, 1966 – ji'l jazi'lg'an shi'g'armalari' "Kewil xanamda A. A'bdimuratov so'zi, "Men da'wir qi'zi'man, Sh. Xalmuratova so'zi, "Ana" Q. J.Umaniyazov so'zine,

1967 – ji'l 'Beri kel" J. Aymurazaev so'zi, "Menin' baxti'm" B. Qayi'pnazarov so'zine, 1968 – ji'l "Men gu'l bolsam" T. Matmuratov so'zi, "Sen kelesen", U. Pirjanov so'zine jazi'lg'an shi'g'armalar.

1969 – ji'l "Ko'rdin' be?" B. Qaypnazarov so'zi, "Analar" G. Yesemuratov so'zi, "Ardaqli' atalar" J. Dilmuratov so'zine jazi'lg'an shi'g'armalari'.

1970 – ji'l "Quri'li'sshi' dosti'ma" J. Dilmuratov so'zi, "Tuwi'lg'an jer qa'dirli" U. Xojanazarov so'zi, "Yoshqi'm keledi" Mirtemir so'zi, "Mi'n' gu'ldin' birimen" K. Raxmanov so'zi, "Student jaslar qosi'g'i'" Wo'. Xojanov so'zi, "Tuwi'lg'an jer" G'. Seytnazarov so'zi, "Yelge muhabbat" G. Yesemuratov so'zi, "Bahadi'rlar yerligi" B. Qayi'pnazarov so'zi, "A'muwda'r'ya tolqi'p ag'adi" T.Qabulov so'zine jazi'lg'an shi'g'armalar

1973 – ji'l "Won tog'i'z ba'ha'rge tolg'an dilbari'm" Wo. Xojanov so'zi, "Nama ku'lip tarlari'n'nan" K. Raxmanov so'zi, "Ayti's, Men sag'an, sen mag'an" K. Raxmanov so'zine jazi'lg'an shi'g'armalar.

1974 – ji'l "Menin' go'zzal bostani'mda" J. Dilmuratov so'zine, "Kel, paxtakesh" T. Qabulov so'zi, "Atqan tan'lar" T. Qabulov so'zine jazi'lg'an

1975 – ji'l "Da'wir i'g'wali'" K. Raxmanov so'zi, "Su'ygim keledi" B. Qaypnazarov so'zine jazi'lg'an shi'g'armalar.

1976 – ji'l "Gu'linsen" B. Qaypnazarov so'zi, "Jigitler" G. Yesemuratov so'zine jazi'lg'an shi'g'armalar

1977 – ji'l "Bul bizin' jasli'q" K. Raxmanov so'zi, "Dilbar" S. Pirjanov so'zi, "Qaylardasan'?" K. Raxmanov so'zi, "I'g'wali'm wotlari" R. Du'semuratova so'zine jazi'lg'an shi'g'armalar

1978 – ji'li "Bizin' qi'zlari'" J. Dilmuratov so'zi, "Quri'li'shshi' qi'z – jigitler ayti'si" K. Raxmanov so'zine jazi'lg'an shi'g'armalari'

1979 – ji'l "Awi'l tan'lari" T. Matmurotov so'zi, "Miyri' qandi'rar" S. Nuri'mbetov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1980 – ji'l "Qosi'q aytar bir jigit" K. Raxmanov so'zi, "Sa'rwi qi'zlar"

J. Aymurzaev so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1981 – ji'l "Ka'sibim maqtani'shi'm menin" Wo. Xojanov so'zi, "Men seni su'ymegende" K. Raxmanov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1982 – ji'l "Qi'zlar" Z. Kallibekova so'zi, "Sen ba'ha'imbedin" Z. Kallibekova so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1983 – ji'l "Izler yedim" Berdax so'zi, "Men tuwi'lg'an dalalar" K. Karimov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1984 – ji'l "Aytshi' ko'zin qayda qalar" R. Jabbarbergenov so'zi, "Ba'ha'r tani'n'da" J. Aymurzaev so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1985 – ji'l "Tawsi'lmastay ilhami'msan" J. Dilmurotov so'zi, "Sezsen' yeger" R. Du'ysemurotov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1986 – ji'l "Bahali' bolar" K. Raxmanov so'zi, "Bir dilbar" T. Sarsenbaev so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1987 – ji'l "No'kis aqshami" T. Qabulov so'zi, "Yeller ishinde" T. Sarsenbaev so'zi, "Gu'lda'ste" B. Qaypnazarov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1988 – ji'l "Bilmedim" M. Qarabaev so'zi, "Sazi' Musani'n" Berdaq so'zi

1989 – ji'l "An'sayman seni" T. Seytjanov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1990 – ji'l "Baxi'tli'san', xalqi'mi'z" Wo, Xajanov so'zi, "Shoq jigitler, T. Sarsenov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1991 – ji'l "Bulaqtan yesittim yerke ku'lkin'di" U. Pirjanov so'zi, "Bir dilbar, T. Sarsenbaev so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

1992 – ji'l "Wolar shadli' qosi'q aytar" J. Wo'teniyazov so'zi, "Jarasi'qsan' wo'mirime, S. Pirjanov so'zine, "Bolmas" S. Pirjanov so'zi, "Ju'zlerin'iz jaynap, xalqi'm" J. Wo'teniyazov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar. 1994 – ji'l "Ha'yyi'w, Ha'yyiw, jani'm balam" J. Wo'teniyazov so'zi, "Shi'paker qi'zlar" X. Dawletnazarov so'zi "Arali'mda" J. Wo'teniyazov so'zi, "Qushsam deymen" Q. Matrazov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar. 1995 – ji'l "Ken' dala" S. Pirjanov

so'zi, "Jananlar" J. Wo'teniyazova so'zi, "Men tuwi'lg'an alti'n u'lke" M. Qarabaev so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar. 1996 – ji'l "Jeti atan'ni'n' ati'n bil, balam" Sh. Ayapov so'zi, "Yerkinlik nur shashi'p keldi" J. Wo'teniyazova so'zi, "Menin' ma'kani'm" J. Wo'teniyazova so'zi, "Dosli'q urani" J. Wo'teniyazova so'zi, "Kelesen', Nawri'z, S. Pirjanov so'zi, "O'zbekistan, maqtani'shi'm menin'" J. Wo'teniyazova so'zi, "Yok menin' romans, A'jiniyaz so'zi, "Aytpasan'da bilip tursan'" M. Qarabaev so'zi, "Dilbari'm" romans A'jiniyaz so'zi, 1997 – ji'l "A'y, janan qi'zlar, J. Wo'teniyazova so'zi, "Yeki janan" (duet) T. Matmuratov so'zi, "Yeger sag'an (romans) T. Matmuratov so'zi, "Qi'yallari'm ali'slardi' gezedi" (romans) Q. Jumaniyazov so'zi, "Senin' ko'zlerin'" (romans) S. Pirjanov so'zi "Jas ju'rekti qi'ynama" S. Sadi'qov so'zi, "Nawri'z ha'wjari" T. Qabulov so'zi, "Janan ko'rinbes" I. Yusupov so'zi, "Kewlimde A'jiniyaz salg'an nag'i'slar" Sh. Ayapov so'zi, "Ko'rindi" U. Daniyarov so'zi, "Qaraqalpaqstan" T. Qabulov so'zi, "G'aybana, sag'an ashi'qpan" S. Saqi'qov so'zi, "G'arezsizlik ati'm bar" T. Qabulov so'zine, bul shi'g'arma Vokal ansambl'leri konkursi'nda 2 – wori'ndi' jen'ip aldi'. "Shadli zaman" shi'g'armasi' Vokal ansambl'leri konkursi'nda 2 – wori'ndi' jen'ip aldi'. 1998 – ji'l "Sebeb penen bir su'yeynish qarag'i'm" X. Dawletnazarov so'zi, "Ulli' watan O'zbekistan" (duet) N. Ametov so'zi, "Inkar yetken wo'zin'iz" J. Bazarbaev so'zi, "Ay qi'zi'm" G. Nurlepesova so'zi, "G'a'rezsizlik, Ye. Allasugurova so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar. 1999 – ji'l "G'a'rezsiz yel O'zbekistan" N. Ametov so'zi, "Sonday sheber woynaysan'" J. Bazarbaev so'zi, "Baxti'n' ba'lent, O'zbekistan" Ye Yermanov so'zine, "Biytani's jgitke, G. Nurlepesova so'zi, "Nazlari'n' senin'" Ye. Allasugurov so'zi, "Turalmayman senin' jani'n'da" X. Dawletnazarov so'zine jazi'lg'an shi'g'arma'lar.

II. BAP.

2.1. MEKTEPKE SHEKEMGI HA'M MEKTEP JASI'NDAG'I BALALARG'A ARNAP JAZI'LG'AN MUZI'KA HA'M QOSI'QLARI'

Bu'gingi jas a'wladlardi' ta'rbiyalap keleshekkegi sanali' azamatlar yetip wo'sirip shi'g'ari'wda balalar baqshalari'ndag'i' muzi'kali'q ta'rbiyani'n' a'hmiyeti wog'ada ulli'. Jaslardi' aqi'l ha'm fizikali'q jaqtan ta'rbiyalaw ha'r ta'repleme rawajlang'an a'dep – ikramli' yetip ta'rbiyalawda, wolardi'n' du'nyag'a ko'z – qarasi'n qa'liplestiriwde, sonday – aq balalardi' dosli'qti' a'diwlewge tuwi'lg'an jerin, wo'z yelin xalqi'n su'yiw, jasi' u'lkenlerdi hu'rmet yetiw ha'm tag'i' basqa joqari' adamgershilik sezimin payda yetiwde balalar baqshasi' jasi'ndag'i' balalar arasi'nda muzi'kali'q ta'rbiya ayri'qsha wori'n tiyeleydi. Wo'sip kiyati'rg'an jas a'wladlardi'n' wo'y – wo'risin, sana sezimin ha'm qabiletlerin ha'r ta'repleme da'wir talabi'na i'layi'qli' yetip wo'siriw ha'm ta'rbiyalaw u'lken a'hmiyetli wazi'ypalardi'n' birinen yesaplanadi'. Balalar baqshasi'ni'n' ta'rbiyalawshi'lari' wo'zleri ta'rbiyalap ati'rg'an balalardi' ruwlandi'ra biliwi, wolardi' ha'r ta'repleme da'wir talabi'na i'layi'qli' yetip ta'rbiyalawi' tiyis.

Qaraqalpaqstan Respublikasi'ni'n' mektepke shegemki ta'rbiya mekemeleri balalarg'a ha'r ta'repleme ta'lim – ta'rbiya beriwine kewil bo'liwleri kerek. Soni'n' menen birge ji'lli'q joba du'ziwde balalar mekemesi ushi'n yen' tiykarg'i'si' ne boli'wi' kerekligin ani'q bilip aladi'. Jan'a woqi'w ji'li'ndag'i' bas wazi'ypalardi' duri's ani'qlaw a'hmiyetli boladi'. Bul jumi'slar balalardi' ta'rbiyalaw ha'm wolarg'a ta'rbiya beriwdi jaqsi'lawg'a ken' mu'mkinshilikler ashi'p beredi. Balalar menen bolatug'i'n ta'lim – ta'rbiyali'q is da'rejesi ko'pshilik jag'dayda yen' jaqsi' pedagog ta'rbiyashi'lardi'n' ta'jiriybesin iyelewge umti'li'wi'na baylani'sli'. Ta'rbiyashi'larg'a pedagogikali'q jaqtan tuwri' ja'rdem ko'rsetiw ushi'n ha'r qanday basshi'li'qqa aylani'wi' tiyis. Bag'darlamani'n' mazmuni'n ani'q ha'm toli'q biliwi ja'ne ta'rbiyani' jaqsi' iyelegen boli'wlari' kerek, soni'n' menen birge mektepke shekemgi jastag'i' balalardi'n'

psixologiyasi'n tu'siniwi ha'm pedagogika pa'ninin' jetiskenliklerinen toli'q xabardar boli'wi' kerek. Bularsi'z ha'r qanday ta'rbiyali'q usi'llari'ni'n' unamli' na'tiyje beriwi hesh mu'mkin yemes. Balalar baqshalari'nda ju'da' ko'p pedagog jetekshileri miynet yetedi. Soni'n' ushi'n bulardi' ha'r ta'repleme u'yreniw ha'm sho'lkemlestiriw kerek. Bul bag'darda ustazli'q ha'reketin rawajlandi'ri'wda u'lken a'hmiyet beriliwi tiyis, sebebi ta'jriybeli ta'rbiyashi'lardi'n' jaslardi' qa'wenderlikke ali'wi' ka'sip sheberliklerinin' uli'wma da'rejesin ha'r ta'repleme artti'ri'p woti'radi'. Wo'sip kiyati'rg'an jas wo'spirimlerdin' a'dep – ikramli'li'q, miynetke ta'rbiyalawda ayri'qsha wori'n iyeleydi. Miynetti balani'n' yen' a'hmiyetli ta'rtileri juwapkershilik miynet roli haqqi'nda ha'r ta'repleme tu'sinikler berip bari'wi' duri's boladi'. Jaslardi' estetikali'q jaqtan ta'rbiyalawda muzi'kani'n' ha'm qosi'qti'n' tutqan roli ayri'qsha. Wolardi'n' keleshekte wo'sip yer jetiwi, qanday insan boli'p jetilisiwi, woni'n' jas waqti'ndag'i' alg'an ta'rbiyasi'na da baylani'sli' boladi'. Estetikali'q ta'rbiyani'n' yen' basli' wazi'ypalari'ni'n' biri muzi'ka boli'p yesaplanadi'. Muzi'ka wo'zinin' sezimtalli'g'i' ju'rek tuyg'i'lari'ndag'i' sezimler arqali' balalardi'n' i'qlasi'n wo'zine tarti'p aqi'l woy ha'm pikirlew seziminin' qa'liplesiwine bir qansha ta'sirin tiygizedi. Mu'mkinshiligi bolg'ani'nsha balani' muzi'kag'a jaslayi'nan qi'zi'qti'rg'an maqul. Sebebi muzi'ka ana su'tindey balani'n' boyi'na sin'ip xosh kewilli ruwx'i'y rawajlani'wi'na ta'sir jasaydi'. Muzi'ka sabaqli'qlari'na Qaraqalpaqstang'a belgili ataqli' jasi' u'lken kompozitorlardan baslap jas kompozitorlardi'n' da balalar ushi'n jazg'an yen' jaqsi' qosi'qlari' woyi'ng'a say muzi'kalari', ti'n'lawg'a arnalg'an muzi'kalar, qobi'z sazlar', sonday – aq qaraqalpaq xali'q qosi'qlari' menen namalari' da kirgizildi. Repertuardag'i' shi'g'armalar balalardi'n' jasi'na qaray baslawi'sh klasslardag'i' mektep woqi'wshi'lari'ni'n' ha'm balalar baqshasi'ndag'i' balalardi'n' su'yip aytatug'i'n qolayli' jen'il qosi'qlari' ha'm muzi'kalari' yesapqa ali'nadi'. Qosi'qlardi'n' yen' kishkenelerge, mektep woqi'wshi'lari'na ta'sirshenligi ko'rkemlik jaqtan bay mazmung'a iye yekenligi tiykar boladi'. Bul materiallardin' basi'm ko'pshiligi ayaq woyi'ng'a arnalg'an muzi'kalar, ha'mme woynap woynaytug'i'n qosi'qlar

bul ma'wsimler, u'y haywanlari', ana haqqi'ndag'i' qosi'qlar, sonday – aq bayram sa'nelerge arnalg'an qosi'qlar menen birge na'siyat qosi'qlari', ha'r ta'repleme tematikadag'i' qosi'qlar, ti'n'lawg'a arnalg'an muzi'kalar, soni'n' menen birge ta'biyat ha'm nawri'z haqqi'ndag'i' qosi'qlari' da bar. Son'in' ushi'n da kompozitorlar ha'r qanday qosi'q ha'm muzi'ka shi'g'ari'wda balalardi'n' dawisi'na i'layi'qlap wolardi'n' atqari'w qa'biletlerine qaray qolayli' boli'wi'n yesapqa alg'an. "Muzi'kali'q ta'rbiyasi'z balani'n' sana – sezimin, aqi'l – woyi'n rawajlandi'ri'wg'a yerise almaymi'z" degen yedi ataqli' ali'mlar. Sol aytqanday balalar baqshalari'ndag'i' pedagogikali'q ta'rbiyani'n' tiykarg'i' maqseti jaslardi'n' jeke basi'n qa'liplestiriwde mektepke shekemgi jas a'wladlardi'n' ko'z – qarasi'n ken'nen woyati'w, bulda ta'rbiyani'n' yen' a'hmiyetli bir tu'ri boli'p tabi'ladi'.

G'anibay Amaniyazovti'n' baqsha jasi'ndag'i' balalarg'a arnap jazi'lg'an muzi'kali'q shi'g'armalari' bbu'gingi ku'nnin' talaplari'na tiykarlana woti'ri'p, balalardi'n' qosi'q ayti'wg'a i'qlasi'n woyati'w, qosi'q do'retiwshiliginin' rawajlani'wi'ni'n' tiykari' boladi'. Muzi'kali'q saz a'sbaplari'nda woynawg'a u'yretiw, wolardi'n' di'qqati'n qosi'q ha'm muzi'kag'a awdari'w ta'rbiyasi' a'hmiyetli wazi'ypalari'ni'n' birinen yesaplanadi'. Balalardi' muzi'kali'q jaqtan ta'rbiyalawdi'n' birden – bir tu'ri muzi'ka ti'n'law, qosi'q ti'n'law, muzi'kag'a ha'reket jasaw jeke saz a'sbaplari'nda qanday da bir jen'il muzi'kani' men'gerip u'yretiw boladi'. Muzi'kani' balalarda iske asi'ri'wdi'n' ayri'm tu'rlerinin' biri bul konsertler beriw, woyi'nlar woynaw, xor boli'p qos'iq ayti'w, kishigirim dramali'q ko'rinishler ko'rsetiw, kewilli jari'slar, quwi'rshaq teatri' ha'm viktorinalar wo'tkeriw boli'p tabi'ladi'.

G'anibay Amaniyazovti'n' muzi'kali'q shi'g'armalari'nda, balalar qosi'qlari'nda muzi'kani'n' quri'li'si'ni'n' wo'zine ta'n wo'zgeshelikleri milliy koloritke bay. Jan'adan jazi'lg'an muzi'kalari' ha'r ku'ni balalar ta'repinen atqari'li'p kelinbekte. Baqsha balalari' ushi'n wo'z aldi'na toplam islep bul paydalani'wg'a bolatug'i'n toplamdi' du'ziwde toplamda berilgen muzi'kalardi'n' ko'pshiligi qaraqalpaq milliy saz a'sbaplari'nda woynawg'a qolayli' bala tilinde

ayti'wg'a qolayli', i'qsham tu'rde xali'qi'mi'zdi'n' koloritinde jazi'lg'an

1967 – ji'11. "Su'yemen fizkul'turani'", X. Saparov so'zi, "Gu'belek", X. Saparov so'zi, 1969 – ji'l, "Wo'mir gu'li bolami'z", B. Qaypnazarov so'zi, "Menin' ag'am", J. Dilmuratov so'zi, "Sanemnin' qosi'g'i'", J. Dilmuratov so'zi, 1970 – ji'l, "Jasa, mektebim" (xor), K. Raxamanov so'zi, 1971 – ji'l, "Yerten'gi nur dawrani'mi'z", (xor) K. Raxmanov so'zi, 1972 – ji'l, "Sa'lem. woqi'wshi'lar lageri", A' Seytjanov so'zi, 1979 – ji'l, "Qon'i'rawi'm" A. Seytjanov so'zi, 1980 – ji'l, "Ko'p jasa", X. Saparov so'zi, 1981 – ji'li' do'retken qosi'qlari' "Baxi'tli' balali'q", X. Saparov so'zi, Vokal va xor ushi'n to'rt bo'limnen ibarat syuitasi', "Bizin' mektep bag'i'nda, S. Abbasov so'zi, 1983 – ji'li' "Qaray bergim keledi" B. Qaypnazarov so'zi, "Bes aldi'm" X. Saparov so'zi, "Biz u'lkeyip yer jettik, J. Dilmuratov so'zi, "Kepterim" X. Saparov so'zi, 1987 – ji'l "Si'rg'anaq" Wo'. Sarsenbaev so'zi, 1989 – ji'l "A'ttegenay" X. Saparov so'zi, "Mug'allimim ustazi'm" A Xojanbaev so'zine, "Menin' apam sawi'nshi'", X. Saparov so'zine,

1990 – ji'l, "Ha'r qi'yli' doslar bar" Wo'. Sarsenbaev soz'ine, "Saat tili" X. Saparov so'zine, "Buzawi'm", X. Saparov so'zi, 1991 – ji'l, "Gimnastika, X. Saparov so'zi, "Menin' atam", X. Saparov so'zi, "Menin' baqsham" J. Wo'teniyazova so'zi, "Biz ti'ni'shli'q tileymiz, Wo'. Sarsenbaev so'zi, 1992 – ji'l, "Xosh bol, baqsham" J. Wo'teniyazova so'zi, "Biz baqshada wo'semiz" J. Wo'teniyazova so'zi, "Tu'rnekte X. Saparov so'zi, 1993 – ji'l, "Ti'ni'shli'qti' su'yemiz" J. Wo'teniyazova so'zi, "Pi'shi'g'i'm, Z. Qallibekova so'zi, "Ta'rbiyashi' apami'z bar" J. Wo'teniyazova so'zi, 1994 – ji'l "Baqshada, X. Saparova so'zi, "Atam jaqsi', X. Saparov so'zi, "Dosli'q ushi'n, J. Wo'teniyazova so'zine jazi'lg'an. 1995 – ji'l "Gu'jim tur ko'p jasag'an, S. Pirjanov so'zi, "Yendi saqqi'z shaynamayman" X. Saparov so'zi, "Jaqsi a'det, X. Saparov so'zi, "Men wo'zim, X. Saparov so'zi, "Alti'n gu'z, Z. Qallibekova so'zi, "Balali'qti'n' gu'lleri, J. Wo'teniyazova so'zine jazi'lg'an. 1996 – ji'l, "Bir qazan X. Saparov so'zi, "Ayti'p berin', balalar, J. Dilmuratov so'zi, "Kel sanayi'q" J. Wo'teniyazova so'zi, "G'u'mshalar gu'lin ashadi', J. Woteniyazova so'zi, "Dala qosi'g'i', X. Saparova so'zi, "Aq terekpe, ko'k terek" T. Matmuratov so'zi, "Tayi'nshaq, Sh.

Seytov soʻzi, "Aytaman" X. Saparov soʻzi, "Tuwi'lg'an jer" K. Raxmanov soʻzi. 1997 – ji'li' do'retilgen muzi'kali'q shi'g'armalari' "Balasi'nday bir u'ydin" X. Saparov soʻzi, "Baqsha toli'qi'zi'qqa" X. Saparov soʻzi, "Shoferman" X. Saparov soʻzi, "Gu'l wo'sirdik baqshada" X. Saparov soʻzi, "Suw qabaq" G. Ju'ginisov soʻzine, "Ku'ttik seni asi'g'i'p, J. Wo'teniyazova soʻzi, "Yolkajan" S. Abzovsoʻzi, "Quwi'rshag'i'm xosh boli'n" X. Saparov soʻzi, "Quwi'rshag'i'm quwi'rshaq" Z. Ishmanova soʻzi, "Appaq gu'ller" J. Dilmuratov soʻzi.

1998 – ji'li'do'retilgen muzi'kali'q shi'g'armalari' "Mektebim" X. Saparov soʻzi, "Ti'rnalar" M. Qarabaev soʻzi, "Juldi'zlar" U. Xojanazarov soʻzi, "U'lkenin' ul qi'zi'mi'z", U. Xojanazarov soʻzi, "Shadli'q toli' arami'zda", S. Pirjanov soʻzi Nawri'z ayyami', T. Qabulov soʻzi, "Ana tilim" J. Wo'teniyazov soʻzi, "Qar jawdi' S. Pirjanov soʻzi, "Qoshaqani'm" Qoshi'mbetov soʻzi, "Baxi'tli' balami'z" J. Wo'teniyazova soʻzi, "Ko'z jibersem biyike" S. Pirjanov soʻzi, "Paxtami'zdi' ji'rlaymi'z" X. Saparov soʻzine vokal ha'm xor ushi'n 7 bo'limmen ibarat syuita, "Amangeldi" Berdaq soʻzine, "Kel, kel, Nawri'z bayrami'" R. Yernasheva soʻzi, "Menin' anam" R. Yernasheva soʻzi, "Men balaman" qosi'g'i' U. Karimullaeva soʻzine jazi'lg'an. 1999 – ji'l "Paraxatshi'li'q qosi'g'i'" K. Raxmanov soʻzi, "No'kisim" T. Jumamuratov soʻzi, "Nawri'z keldi" R. Yernasheva soʻzi, "Jumbag'i'n'di' sheshin'iz" J. Wo'teniyazova soʻzine, soʻzine jazi'lg'an shi'g'armalari'.

Juwmaqlap aytqani'mi'zda baqsha jasi'ndag'i' balalarg'a arnap jazi'lg'an balalar ta'repinen atqari'latug'i'n qosi'qlardi'n diapazoni' balalardi'n diapazoni'na say da'rejede wolardi'n qosi'qti' atqari'w mu'mkinshiligine qarap wolardi'n dawi'slari'ni'n wo'zgesheliklerine baylani'sli' tu'rde jazi'lg'an boli'p hesh bir shi'g'armasi'nda balalar to'mengi ha'm joqarg'i' notalardi' ayti'wda qi'yi'nshi'li'qqa ushi'ramaydi'. Soni'n ushi'nda worta arali'qtag'i' diapazong'a qolaylasti'ri'p, qosi'qlardi' jazi'wda bir qansha ta'jiriybege iye yekenliginen da'rek beredi. Sebebi G'anibay Amaniyazov balalar menen ko'p islesken pedagog boli'p yesaplanadi'.

BIZ BAQSHADA WO'SEMIZ

J. Wo'teniyazova so'zi

G'. Amaniyazov muzi'kasi'

Jay tempte

Musical score for the first system, measures 1-4. The vocal line consists of four measures of rests. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and chords in the left hand.

5

Musical score for the second system, measures 5-8. The vocal line begins with a rest in measure 5, followed by the lyrics: "Biz baq - sha - ni'n' bal - la - ri'". The piano accompaniment continues with a rhythmic accompaniment.

9

Musical score for the third system, measures 9-12. The vocal line continues with the lyrics: "shad - li' woy - i'n' ke - she - miz, i'r - g'a - li's - qan tal - la - ri'". The piano accompaniment features a melodic line in the right hand and chords in the left hand.

13

Biz baq - sha - da wo' - se - miz Wo' - se - miz.

Biz baqshani'n' ballari',
Shadli' woyi'n keshemiz,
I'rg'ali'sqan tallari',
Biz baqshada wo'semiz.

Ta'rbiyashi' apami'z,
U'yreledi ko'p wo'ner,
Quwani'shtan tasadi',
Boyi'mi'zda ku'sh - jiger.

Urpag'i'mi'z Berdaqtay,
A'jiniyazday atani'n',
Go'zzalli'qqa sonsha bay,
Menin' shadli' Watani'm.

G'anibay Amaniyazovti'n' baqsha J.Wo'teniyazova so'zine jazi'lg'an "Biz baqshada wo'semiz" atamasi'ndag'i' qosi'g'i' balalarg'a u'lken shadli'q ali'p keledi. Sebebi bul qosi'qti'n' muzi'kasi' menen so'zin qosi'p atqarg'an waqi'tlari'nda balalar ta'rbiyashi' apasi'ni'n' miyrimliligi, ko'p wonerdi wolarg'a yerinbesten u'yretiwi, bunnan shad bolg'an balalardi'n' ta'rbiyashi' apalari'na minnetdarshi'li'g'i' seziledi. Soni'n' menen birge wo'z xalqi'ni'n' tariyxi' u'rp a'detleri, ata babalari', xalqi'ni'n' ha'r ta'repleme rawajlani'wi'nda u'lken u'les qosqan ulli' ulamalari'mi'z yesaplang'an A'jiniyaz, Berdaq babalari'mi'z haqqi'nda tariyxi'y mag'li'wmatlardi' qosi'q tekstlerinde muzi'ka menen ayti'li'wi' balalardi' ha'r ta'repleme bilimli ha'm fizikali'q jaqtan salamat a'wlad boli'p jetilisiwinde u'lken a'hmiyetke iye boli'p tabi'ladi'.

2.2. MEKTEP JASI'NDAG'I' BALALAR USHI'N DO'RETKEN SHI'G'ARMALARI'

G'anibay Amaniyazov u'lgili ustaz, biyik do'retiwshi, wo'mirde bay ta'jiriybege iye ha'r dayi'm tuwri' jol ko'rsetiwshi do'retiwshilikte ha'r dayi'm ja'rdem qoli'n sozatug'i'n wol muzi'ka bolsi'n, meyli wol ilimiy maqala bolsi'n ha'r dayi'm ja'rdem qoli'n beriwshi sabi'rli', ken` peyilli insan yedi.

G'anibay Amaniyazov do'retiwshiliginin` ha'r bir uti'si'na wo`zinin` ti'ni'p – ti'nshi'may miynet, sabi'rli'li'g'i' arqasi'nda jetisken ilimpaz. Wol wo`zinin` ha'r sabag'i'nda woqi'wshi'larg`a barli'q sheberligin, bilimin, do'retiwshiligin qosi'p wo`tetug'i'n ha`m jetkerip bere alatug'i'n bilimli, ta'jiriybeli pedagog yedi.

G'anibay Amaniyazov qaraqalpaq muzi'ka ma`deniyati'na, bilimlendiriw tarawi'na ha`m de jaslar ta`rbiyasi'na qosqan u`lesleri, islegen miynetleri wog'ada ko'p. G'anibay Amaniyazov qosi'qlari asti'nda bir qatar usi' bu'ginge shekem balalar ta'rbiyalani'p kelmekte. Wol balalardi' muzi'ka arqali' ta'rbiyalaw ushi'n bir neshe ju'zlegen qosi'qlar do'retken. Ha'r qi'yli' tematikag`a bag'i'shlang'an qosi'qlari', mektep jasi'ndag'i' balalar dawisi'ni'n` diapazoni' ushi'n ju'da` qolayli' boli'p jazi'lg`an. Woni'n' jazg'an ha'r bir qosi'g'i' balalar ushi'n ha`m, ta'rbiyali' a`hmiyetke iye ha`m ma`deniyatqa degen qi'zi'g'i'wshi'li'g'i'n asi'ri'p keledi. Sebebi, G'anibay Amaniyazov balalar ushi'n jazg'an qosi'qlari'na ha'r ta'repleme professional da'rejede qarag'an balalardın' fizikalı'q ha`m ruwxı'y ta'replerine itibar berip qosi'qlari'n do'retiwge ha'reket yetken. G'anibay Amaniyazov qosi'q shi'g`armalari' asti'nda bir da`wir adamlari' jasap kelgen. Woni'n` xali'q awzi'ndag'i' qosi'qlari'nan «Naymandi' yari'm», «Ha`wjar», «Ha`yyiw» h.t.b qosi'qlari' ha'r dayi'm radio, televidenie arqali' belgili ha`m jas talant iyeleri ta'repinen atqari'li'p kelmekte. G'anibay Amaniyazov qosi'qlari' ju'da` i'qsham, atqari'wg'a qolayli' ha`m melodiya'lı'q jaqtan milliyli'gi sezilip turadi'. Soni'n' ushi'n da bul G'anibay Amaniyazov ta'repinen mektep jasi'ndag'i' balalar ushi'n do'retken qosi'q ha`m muzi'kali'q shi'g`armalari' ha'r dayi'm balalar ta'repinen su'yip atqari'li'p wolardi'n' ju'reginde ma'n'gi jasaydi'.

DALADA WOYI'N

G'. Amaniyazov muzi'kasi'

Allegro

Musical notation for measures 1-4. The piece is in 2/4 time with a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The first system starts with a forte (*f*) dynamic. The right hand features a melodic line with eighth-note patterns and slurs, while the left hand provides a steady accompaniment of eighth notes.

Musical notation for measures 5-8. Measure 5 is marked with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The first ending bracket labeled "I-volta" spans measures 7 and 8. The right hand continues with eighth-note patterns, and the left hand has a more active accompaniment.

Musical notation for measures 9-12. The second ending bracket labeled "II-volta" spans measures 10 and 11. The right hand features a melodic line with eighth-note patterns, and the left hand has a steady accompaniment.

Musical notation for measures 13-16. The first ending bracket labeled "I-volta" spans measures 13 and 14, and the second ending bracket labeled "II-volta" spans measures 15 and 16. A piano (*p*) dynamic is indicated in measure 15. The right hand has a melodic line, and the left hand has a steady accompaniment.

Musical notation for measures 17-20. A forte (*f*) dynamic is indicated in measure 18. The right hand features a melodic line with eighth-note patterns and slurs, and the left hand has a steady accompaniment.

Musical notation for measures 21-24. The right hand features a melodic line with eighth-note patterns and slurs, and the left hand has a steady accompaniment. The piece concludes with a final cadence in measure 24.

KEWLIM TASADI'

G'. Amani'azov muzi'kasi'

Moderato

5

9

12

16

19

23

f

mf

T.S.M.

SHADLIQ TOLI ARAMIZDA

S. Pirjanov so'zi

G'. Amaniyazov muzi'kasi'

Allegro

The musical score is written in 2/4 time and consists of five staves of music. The lyrics are written below the notes. The first staff starts with a treble clef and a 2/4 time signature. The second staff begins with a measure rest labeled '5'. The third staff begins with a measure rest labeled '9'. The fourth staff begins with a measure rest labeled '13'. The fifth staff begins with a measure rest labeled '17' and includes first and second endings.

Shad-li'q to - li' a - ra - mi'z - da, A - wi'l me - nen qa - la - miz - da

San mi'n' al - g'i's ay - ta - mi'z biz

Ul - li' wa - tan a - na - mi'z - g'a San mi'n'

al - g'i's ay - ta - mi'z Ul - li' wa - tan a - na - mi'z -

1. g'a 2. Ul - li' wa - tan a - na - mi'z - g'a.

Shaqli'q toli' arami'zda,
Awi'l menen qalami'zda.
San mi'n' alg'i'z aytami'z biz,
Ulli' wo'zbek ag'ami'zg'a.

CHEGARACHI QO'SHIG'I

Qambar ata so'zi

G'. Amaniyazov muzi'kasi'

Allegro

Che - ga - ra - da soq - shi - man
Ya - sha - sin o - zod za - mon

qo' - riq - lay - man Va - tan - ni Gul - lan - gan O'z -
Gul yash - na - tib ja - hon - ni

be - kis - ton, ka - mo - lim - dan ni - sho - na, Che - ga - ram - ni

har qa - chon qo' - riq - lay - man mar - do - na bax - tim - ga

Chegarada soqchiman,
Qo'riqlayman Vatanni.
Yashasin ozod zamon,
Gul yashnatib jahonni.

Gullagan O'zbekiston
Kamolimdan nishona,
Chegaramni har qachon
Qo'riqlayman mardona.

Naqorat:

Tinchlik bag'rida hayot,
Xalqimni deb bedorman,
Orom olar mamalakat,
Kecha - kunduz hushyorman.

Na erdan, na osmondan,
Xavf yo'lamas yurtimga,
Sadoqatli posbonman,
Baxt qo'shilar baxtimga.

Naqorat:

Mektepte “Muzi’ka ma’deniyati” sabag’i’nda woqi’wshi’lardi’ qosi’q ayti’wg’a u’yretiwde ulwma bilim beretug’i’n mekteptin’ a’melge asi’ri’li’wi’ mu’mkin bolg’an a’hmiiyetli ma’selelerinen biri boli’p yesaplanadi’. Ko’pshilik boli’p qosi’q atqari’w usi’li’ muzi’kali’q qa’biletinin’ rawajlani’wi’nda vokal-xor ko’nlikpelerinin’ qa’liplewiwinde, bolajaq muzi’ka woqi’ti’wshi’lari’n tayarlawda u’lken a’hmiiyetke iye. Qosi’q ayti’w ayti’wshig’a tek g’ana estetikalıq jaqtan zawi’q bermesten, ba’lkim yesitiw qa’biletinin’ rawajlani’wi’na ja’rdem beredi, dem ali’w jollari’n rawajlandi’radi’. Qullasi’ qosi’q ayti’w ha’r bir balani’ wo’zine tartatug’I’n ha’r ta’repleme paydali’ ha’m na’tiyjeli bolg’an ta’rbiyali’q qubi’li’s bolip yesaplanadi’. Balalarda qosi’q ayti’w ko’nlikpelerinin’ bir waqi’tti’n’ wo’zinde qa’liplewiwi ha’m bir-birine baylani’sli’ jag’dayda qa’liplewiwi mektep woqi’wshi’lari’ni’n’ muzi’ka pa’nlerin’ woqi’tıwdag’I’ bazi’ bir usi’llari’n qayta quri’w maqsetke muwapi’q yekenliginen derek beredi. Ko’binese muzi’ka woqi’ti’wshi’lari’ qosi’q ayti’w ko’nlikpeleri payda boli’w bari’si’n ta’rbiyalawda, bul ko’nlikpelerin bir-birine ti’g’i’z baylani’sli’ yekenligin yesapqa almaydi’, ja’nede bul ko’nlikpelerdin’ bir sistemada qa’liplewiwine itibar bermeydi. Qandayda bir ko’nlikpe bir-birinen aji’rati’lg’an jag’dayda rawajlanbaydi’. Balalarg’a qosi’q ayti’wdi’ u’yretiw bari’si’nda woqi’tıwshi’ wo’zinin’ bilimin wolardi’n’ sanasi’na jetkeriw ushi’n usi’nday qolay jag’day payda yetedi, bunda yen’ a’hmiiyetlisi woqi’ti’wshi’ni’n’ balalarda muzi’kani’ duri’s sezip biliwge tayarlawi’ joqari’ı da’rejede boli’wi’ kerek. Bul na’rsenin’ a’melge asi’ri’li’wi’nda yeslep qali’w, dıqqat ha’m emostionalli’ ko’terin’ki rux ja’rdemge keledi. Pedagogika ha’m psixologiya pa’nleri soni’ ayti’p wo’tedi, do’retiwshilikti rawajlandiri’wdi’n’ barli’q tu’rlerine bul na’rseler tikkeley baylani’sli’ boli’p yesaplanadi’, qalaberse barli’q woqi’ti’w bari’si’nda bularsi’z woqi’ti’p bolmaydi’. Muzi’ka sabaqlari’nda yeslewdi ku’sheytiw ha’m rawajlandi’ri’wdi’n’ tiykarg’i’ usi’llari’nan biri woqi’ti’wshi’lardi’n’ kishi ha’m qi’sqa ayti’w shi’ni’g’ıwları’n tez-tez qaytalawı ha’m keyin ala usi’ shi’ni’g’I’wlardi’ ken’eytip ha’m ku’sheytip barıwi’nda boladi’. Qosi’q ayti’w ko’nlikpelerin qa’liplestiriwde muzi’ka woqi’ti’wshi’si’na qoyi’latug’i’n talaplardan biri balalardi’ usi’ shi’ni’g’i’wlarg’a

qi'zi'qti'ri'w, balalardi' muzi'ka a'lemine solay ali'p bari'w kerek, bunda wolar woqi'ti'wshi'ni'n' qoyg'an talaplari'nan zerikpesin, yeger woqi'wshi' wo'z qa'tesin tu'sine bilse qosi'q ayti'w ko'nlikpelerinin' qa'liplesiw na'tiyjesi arti'p baradi'. Bul na'tiyjege yerisiw ushi'n woqi'tiwshi'dan qatan' talap yetiledi. Balalar, tetik, ko'terin'ki rux seziminde bolsa wolardi'n' pikirlew qa'bileti jedellesedi. Usi' menen balani'n' muzi'kani' sezip biliwinde de teren' emostional seziw-tuyg'i' jag'daylari' payda boladi'. Bul jag'day qosi'q ayti'w bari'si'nda jaqsi' na'tiyjeler payda boli'wi'na ali'p keledi. Belgili bir qosi'qti' ayti'wdan aldi'n ha'm qosi'q ayti'w dawami'nda bir qansha wazi'ypalardi' a'melge asi'ri'w kerek boladi'. Qosi'q haqqi'nda da'stlepki emocional sezimlerde payda yetiw: atqari'w rejesin du'ziw maqsetinde shi'g'armani'n' muzi'kali'q tilin talqi'law bular:

- ❖ –qosi'qti' kishigirim bo'leklerge, bo'li'p,wo'z aldi'na yesittiriw;
- ❖ –muzi'kali'q shi'g'armani' bir neshe ma'rte qaytalap shertip beriwi;
- ❖ –qosi'qti'n' muzi'kali' a'debiy obrazi'n ti'n'lawshi'g'a jetkerip ayti'w.

Bul wazi'ypalardi' a'melge asi'ri'wda woqi'shi'wshi' yen' a'weli tan'lang'an qosiqtin' jarati'li'wi' haqqi'nda qi'sqasha mag'liwmat beriwi ha'm usi' qosi'qti' belgili bir saz a'sbapti'n' qosi'li'wi'nda ta'sirli ayti'p beriwi kerek. Yendi shi'g'armani' balalarg'a qaysi' usi'lda u'yretiw kerekligin ani'qlaw maqsetinde woqi'tiwshi' qosi'qtag'i' muzi'kali'q dawislardi'n' ba'lent pa'sligin, qosi'qti'n' dawis diapozoni'ni'n' balalar jasi'na sa'ykes keliwi haqqi'nda balalar menen soraw juwap bani'si'nda qi'qasha talqi'law wo'tkeredi qosi'qti' kishi bo'leklerge bo'lgende woni'n' uli'wma xarakterinen uzaqlaspawi' kerek. Kishi bo'leklerde qayta islew, wolar arasi'ndag'i' u'zliksizlikni saqlag'an halda a'melge asi'ri'w ko'zde tuti'ladi'. Kishi bo'leklerde balalar qaytadan ayti'p, ani'q sezip, son' qosi'qti' basi'nan aqi'ri'na shekem toli'q ayti'wi' kerek. Qosi'qti' toli'q aytqanda balalar woqi'ti'wshi'ni'n' atqari'wi'na su'yengen halda wo'z-ara bir-birewin yeshtiwge ha'reket yete baslaydi'. Bul jag'dayda woqi'ti'wshi' wo'z waqi'ti'nda won'lap ali'p, balalardi' yekinshi–u'shinshi toparg'a bo'lip, na'wbet penen

qosi'qti' aytti'radi'. Soraw-juwap bari'si'nda ha'r qaysi' topardi'n' qay da'rejede qosi'q aytqanli'g'i' ani'qlanadi' ha'm woqi'ti'wshi' ta'repinen bahalanadi'. Bul menen shi'g'armani'n' a'debiy obrazi'n ti'n'lawshi'g'a jetkerip ayti'w wazi'ypasi' a'melge asi'ri'ladi'. Bul wazi'ypalardi' woqi'tiwshi'lardi'n' bilim, yag'ni'y qosi'q ayti'w, atqari'w ma'deniyati'n qa'liplestirmey turi'p, a'melge asi'ri'wg'a bolmaydi'. Sebebi ja'ma'a't boli'p atqari'wda a'debiy ha'm ta'sirli qosi'q ayti'w ha'r bir woqi'wshi'dan belgili bir da'rejede atqari'w ko'nlikpelerinin' qi'yi'n ta'replerin talap yetedi. Bul ko'nlikpeler ja'ma'a't boli'p ayti'wdi'n' ta'rbiyali'q a'hmiyetin belgileydi. Atqari'w ko'nlikpelerin jaqsi' biliw-balalardi'n' muzi'kali' a'debiy obrazi'n teren' sezin'iwdi ta'miyinlew tiykarg'i' wazi'ypa yesaplanadi'. Balalarda ayti'w ko'nlikpelerinin' qa'liplesiwi toli'q muzi'kali'q ta'rbiyani'n' tiykarg'i' sha'rtlerinen biri a'melge asi'ri'li'p ati'rg'ani'nan derek beredi. Qosi'q ayti'w, atqari'w ko'nlikpelerinin' qa'liplesiwi da'rejesi balalardi'n' ha'r biri wo'zinin' wo'zgeshelikleri ha'm qosi'qshi'li'q qa'biletine de baylani'sli' boladi'. Sebebi balani'n' mektepke shekem da'wirinde, muzi'kag'a, qosi'qqa bolg'an mu'na'sebet, mektepte woni'n' atqari'w ko'nlikpelerinin' qa'liplesiwine ha'm bilim ali'w na'tiyjelerinin' si'pati'na da ta'sir yetedi. Atqari'w ko'nlikpelerin qa'liplestiriw bari'si' bir tu'rde bolmaydi'. Bul jag'day belgili bir ni'zamlarg'a boysi'ng'an tu'rde maqsetke muwapi'q a'melge asi'ri'ladi'. Atqari'w ko'nlikpelerin qa'liplestiriwdi ko'rip shi'g'ami'z:

- a'piwayi tu'rde elementar atqari'wg'a yerisiw;
- arnawli' a'piwayi' shi'ni'g'i'wlardi' bekkemlew ha'm rawajlandi'ri'w;
- payda bolg'an atqari'w sheberliginen paydalani'w;

Qosi'q ayti'wdi' qa'liplestiriwdin' birinshi basqi'shi'nan-aq balalar qosi'qti' atqari'wg'a u'yretilip bari'ladi'. Ha'zirgi kishi diapazonda bolsa ilaji' bari'nsha taza, ta'sirli atqari'wg'a ha'reket yetiw; atqari'p ati'rg'anda awi'z ha'm jaqlardi' duri's ha'reketke keliwin ta'miyinlew, jumsaq ayti'wg'a u'yreniw, atqari'w sheberligin jaqsi'law, dawis tembirin u'yrenip bari'w kerek boladi'. Birinshi basqi'shti' a'melge asi'ri'wda muzi'ka woqi'ti'wshi'si'ni'n' usi' ko'nlikpelerin bir

birine baylani'sli'li'g'i'n ta'miyinlewge yerisiw a'hmiyetli yesaplanadi'. Bunda woqi'ti'wshi' balalardi'n' dawis' perdesine awi'rli'q tu'spewi ha'm wolardi'n' dawis'lari' sharshap qalmawi' ushi'n atqari'w ha'reketin ti'n'law menen tez-tez almasti'ri'p turi'w kerek boladi'.

Bag'darlamada ko'rsetilgen qosi'qlardan ti'sqari', woqi'ti'wshi' gazeta, radio yamasa televideniye arqali' dag'aza yetilgen taza qosi'qlardan da tan'lap ali'wi' mu'mkin. Sonday – aq, ayi'ri'm qosi'qlardi' sherekten sherekke, yamasa klastan klasqa ko'shiriw huquqi' da beriledi. Usi'g'an umti'li'w kerek, balalar klasta u'yrenip alg'an qosi'qlari'n ha'r jaqlama an'lap, ta'sirli yetip atqara alatug'I'n bolsi'n. Bul bolsa qosi'qti'n' qanday u'yrenilgenine, woqi'ti'wshi'ni'n' qosi'qtag'i' ko'rkem obrazi'n sonday isenimli yetip ashi'p bere alg'anli'g'i'na baylani'sli' boladi'. Woqi'ti'wshi'ni'n' sabaqqa jaqsi' tayyarlani'wi' qosi'qti' jemisli u'yretiwdin' a'hmiyetli sha'rtlerinen biri yesaplanadi' Wol balalar menen birinshi ma'rte u'yreniletug'i'n qosi'qti' ju'da' jaqsi' biliwi, duri's ha'm ta'sirli atqari'p beriwi kerek. Woqi'ti'wshi' qosi'qti' teren' u'yrenip shi'qqannan keyin g'ana woni' balalarg'a u'yretiwi kerek. Ha'r bir qosi'qti', ha'tteki yen' a'piwayi'si'n da, wog'ada ha'r ta'repleme talqi'lap, woni'n' ruwx'i'y mazmuni'n bilip ali'w ha'm muzi'kada usi' mazmunni'n' qanday su'wretlew qurallari' menen sa'wlelengenin ani'qlap ali'w za'ru'r boladi'. Pu'tkil qosi'qti' atqari'w rejesi aldi'nnan belgilep ali'nadi' ha'm woqi'ti'wshi'ni'n' sabaqta wo'tkeretug'i'n sa'wbetlesiwlerdin' mazmuni', yag'ni'y qosi'qti'n' tiykarg'i' mazmuni' ha'm wonnan shetleniwleri, ha'r tu'rli ren'ler, ses wo'zgesheliklerin woylap shi'g'i'ladi'. Yeger awi'zdi' jung'an halda atqari'w, ja'ma'a't boli'p ha'm jeke atqari'wshi'lardi'n' almasi'p turi'wi' si'yaqli' atqari'w usi'llari' menen qosi'qti'n' jaqsi' shi'g'i'wi'na ha'r tu'rlik kiritiwge boladi', woqi'ti'wshi' bul usi'llardi' qay jerde qollani'w ha'm balalardan qaysi' biri jeke atqari'wshi' boli'wi' kerekligin belgilep qoyadi'. Wol teksttin' ta'sirin ku'sheyttiriw ushi'n qosi'qti'n' qaysi' so'zlerin aji'rati'p ko'rsetiw ha'm uqti'ri'p wo'tiw za'ru'r'ligin yeskertip qoyadi'. Sonday - aq, qosi'qti' atqari'w texnikasi'n ha'm puxta bilip ali'p, qosi'qti'n' qaysi' jerlerinde dem ali'w'di' qollay biliwin, qoqsi'qti' qaysi' ta'replerinin'quramali'

yekenligin, ne ushi'n balalardi'n' wo'zlestiriwleri qi'yi'nli'g'i' ha'm qaysi' ta'replerinin' wo'zlestiriliwi an'sat boli'wi'n ani'qlawi' kerek. Woqi'ti'wshi' qosi'qti'n' quramali' wori'nlarin' ani'qlag'annan keyin, wolardi' u'yreniwdi an'satlasti'ratug'i'n qurallardi' tawa aladi'. Ma'selen, bul wori'nlar intonatsiya qi'yi'nshi'li'qlardan ibarat bolsa, ja'rdemshi shi'ni'g'i'wlar du'ziledi.

II. Qosi'qti' u'yretiw bari'si'ni'n' bir neshshe tiykarg'i' pritsipleri bar:

1. woqi'ti'wshi'ni'n' qosi'qti' atqari'wi';
2. sa'wbet wo'tkeriwi
3. qosi'q tekstin u'yretiwi;
4. qosi'qti'n' muzi'kasi'n u'yretiwi;
5. u'yrenilgen qosi'qti' bekkemlew;
6. qosi'qti' ko'rkem atqari'w u'stinde islewi.

Ha'r qanday qosi'qti' u'yreniwde a'ne usi'nday printsiplerdi qollani'wi' sha'rt. Bulardi' wori'nlaw izbe – izligi bolsa u'yrenip ati'rg'an qosi'qti'n' wo'zgesheliklerine baylani'sli' boladi' .

Woqi'ti'wshi'ni'n' qosi'qti' atqari'wi' – woqi'wshi'ni'n' u'yrenilgen qosi'qti' atqari'wi' qosi'qti' u'yretiw bari'si'nda wog'ada a'hmiyetli boli'p yesaplanadi'. Woqi'ti'wshi' qosi'qti' qanday ani'q yetip ta'sirli yetip atqarsa, bul qosi'q woqi'wshi'larda sonshelli da'rejede jaqsi' ta'sir qaldi'radı ha'm qosi'qti' u'yreniw wolarg'a an'sat boli'p ko'rinedi. Balalar qosi'qti' ku'shli qi'zi'g'i'wshi'li'q penen tn'lar yeken, wolardi'n' usi' qosi'qti' tezirek u'yrenip alg'i'si' keledi. Solay yetip, balalardi' ti'ni'sh woti'ri'p bar di'qqat penen qosi'q ti'n'lawg'a a'detlendirip bari'w qosi'qti' u'yretiwde jaqsi' na'tiyjelerge yerisiledi. Woqi'ti'wshi' qosi'qti' basi'nan aqi'ri'na shekem, ha'm bir bo'limin atqari'wi' da mu'mkin. Yeger qosi'q tabiat ko'rinishlerin sa'wlelendirse, ji'l ma'wsimleri su'wretlense, wonda qandayda bir uli'wmali'q mazmun ha'm keypiyat bayan yetiletug'i'n bolsa, qosi'qti'n' bir ku'pletin atqari'wdi'n' wo'zi jetkilikli boladi', basqa kupletlerin bolsa woqi'p beriledi. Biraq ayi'ri'm qahramanlarg'a, tariyxi'y waqi'yalarg'a baylani'sli' qosi'q ha'm muzi'kalarda bolg'ani'nday, qosi'qti'n' rawajlani'wi'ni'n' uli'wmali'q joli' da'rhal belgili bolsa, balalarda bir tegis

ko'rkem obrazdi'n' su'wretleniwin payda yetiw ushi'n u'yreniletug'i'n qosi'qti' atqari'w abzal boladi'.

Sa'wbetlesiw. – qosi'q u'yretiw aldi'nnan, a'dette, qosi'qti'n' mazmuni' ha'm muzi'kali'q ta'sirshen'ligi, woni'n' muzi'kasi'n jazg'an kompozitor ha'm qosi'qti' jazg'an shayi'r haqqi'nda sa'wbetlesiw wo'tkiziledi. Bul sa'wbet woqi'ti'wshi'ni'n' qosi'qti' atqari'wdan aldi'n'g'i' kirisiw so'zi ha'm wonnan keyingi juwmaqlawshi' juwmaq so'zi si'patında wo'tkiziledi. Kirisiw so'zi a'dette qi'sqa ha'm ha'r tu'rli mazmunda boli'wi' kerek. Soni'n' menen birge tek g'ana qosi'qti'n' ati'n, woni'n' kompozitori' ha'm shayi'rdi'n' ati'n aytadi' yamasa usi' shi'g'armani' jaratqan kompozitordi'n' wo'miri ha'm do'retiwshilik joli'nan bir-yeki qi'zi'qli' waqi'yani' so'ylep beredi. Tariyxi'y waqi'yalarg'a, qaharmanlarg'a bag'i'shlang'an qosi'q ha'm qosi'qlardi' atqari'wdan aldi'n bul tariyxi'y qaharmanlar haqqi'nda mag'li'wmatlar beriw mu'na'sebetinde sa'wbet wo'tkeriledi. Bunnan ko'zlenetug'in maqset balalardi'n' usi' qosi'q haqqi'ndag'i' tu'sinigin sezimlerin ku'sheyttiriwden ibarat. Bunday sa'wbetlesiwde balalardin' o'zleri de belsendilik penen qatnasi'wi' mu'mkin. Wolar ayi'ri'm waqi'yalar ha'm qaharmanlar haqqi'nda yesitip yamasa woqi'p bilgenlerin so'ylep beredi. Yeger qosi'qta tani's yemes so'zler ushi'raytug'i'n bolsa, balalardi'n' yeslep qaliwi'n qi'yi'nlasti'ri'p qoyi'w ha'm di'qqatti' shalg'i'tpaw ushi'n woni' ti'n'lawdan aldi'n, tani's yemes so'zlerge tu'sinik berilip wo'tiledi. Qosi'qti' atqari'p ko'rsetgennen keyin birqansha qosi'qti'n' mazmuni' haqqi'nda sa'wbetlesiw wo'tkeriledi, biraq bul sa'wbetlesiw ju'da' uzaq waqi'tqa sozi'li'p ketpewi kerek. Balalar woqi'ti'wshi' atqari'p ati'rg'an qosi'qti' ti'n'lap, ta'sirlenip, ruxlani'p ketedi. Usi' qosi'q haqqi'nda wolar da pikir ali'si'w woyi' tuwi'ladi'. Bul na'rse sabaqti'n' ju'da a'hmiyetli ta'repi boli'p yesaplanadi'. Biraq usi' ma'selede, balalardi'n' wo'zinshe jo'nsiz pikirlep ketiwine jol qoyi'p bolmaydi'. Woqi'ti'wshi' sa'wbetlesiwdi jolg'a sali'p, basqari'p turi'wi' kerek. Bunda wol balalarg'a bir qansha sorawlar beredi: Qosi'qda ne haqqi'nda so'z yetiledi; woni'n' muzi'kasi' qanday wo'zgeshelikke iye; wol awi'r tempte ayti'ladi'ma yamasa tez tempte ayti'ladi'ma; wol saltanatli' qosi'qqa uqsaydi'ma yamasa woyi'n

xarakterinde jazi'lg'an qosi'qpa; balalar sazdi'n' qosi'li'p shertiliwinen qanday zawi'q ali'wi' ha'm t.b. Bunnan tısqari', woqi'wshi' bul sa'wbetlesiwde balalarg'a muzi'kadan teren' bilim ha'm tu'siniklerdi berip, qosi'qtag'i' ko'rkem obrazdi' su'wretylewge ja'rдем yetiwshi muzi'ka menen su'wretlew qurallari'n tu'sinikli formada ashi'p beriwi itibarg'a ali'nadi'. Ayi'ri'm jag'daylarda qosi'qti'n' muzi'kasi'n balalardi'n' yesine sali'w ushi'n sa'wbetlesiwden son' woni' yekinshi ma'rte atqarg'ani' maqul boladi'. Qosi'q atqari'li'p, qosi'qti'n' mazmuni' haqqi'nda sa'wbet wo'tkerilgennen keyin, woqi'ti'wshi' qosi'qti' basi'nan baslap u'yretiwge kirisiledi. Qosi'qti'n' tekstin u'yretiw – qosi'qda adamni'n' sanasi'na ku'shli ta'sir ko'rsetiwshi qural bolg'an muzi'ka menen so'z bir – biri menen shi'rmati'li'p baylani'sqan boladi'. Qosi'qti' u'yretiw bari'si'nda a'ne usı yeki komponenttin' a'hmiyetli yorni'n iyelewi wo'z aldi'na a'hmiyetke iye boladi'. Balalardi' qosi'qti'n' tekstin tez ha'm an'satg'ana yesde qaldi'ri'wg'a u'yretiw kerek. To'mengi klasslarda qosi'qti'n' teksti tikkeley sabaqta u'yretiledi. Buni'n' sebebi sonnan ibarat, balalar yeke tez ha'm qa'tesiz jaza almaydi', tekstin jazi'p ali'w bolsa ju'da' ko'p waqi'ti'n aladi'. Sabaqta woqi'ti'wshi' a'dette ha'r dayi'm shi'g'armani'n' quramali' tu'rine qarap to'rtlikti (bir qatar qosi'qti') yamasa woni'n' bo'limin to'rt ma'rte woqi'p yesittiredi; keyninen woqi'p yesittirilgen tekstin wo'zi menen birgelesip ta'kirarlawdi' balalarg'a mira't yetedi. Woqi'ti'wshi' teksttegi so'lerdi duri's, ta'sirli, ani'q, ayti'wi' kerek. Woqi'wshi'lardi'n' da tap usi'nday yetip woqi'p yesittiriwin talap yetiw za'ru'r. Wolar tekstti si'bi'rlap, biraq sulı'w yetip woqi'p bergeni paydali' boladi'; bunday woqi'w artikulyatsiya apparati'n aktivlestiredi. Qosi'qti'n' tekstin barli'q klass birgelikte yeki u'sh ma'rte ta'kirarlag'annan keyin ayi'ri'm woqi'wshi'lardan woni' diklamatsiya yetip beriwi soroladi'. Usi' payi'ti'nda basqa woqi'wshi'lar dostlari'ni'n' qa'telerin du'zetiwlari ushi'n qosi'qti' di'qqat penen ti'n'lap, woni' ishinen ta'kirarlawı kerek boladi'. Teksti «u'ziliksiz» qaytarg'an ma'qul: bir bala birinshi qatardi', basqa bala yekinshisine, u'shinshi bala u'shinshi qatardi' woqi'wdi' ha'm t. b. Bunday woqi'w balalardi'n' di'qqatti'n ja'mleydi. Yekinshi klastan baslap woqi'wshi'lar wo'z aldi'na da'pter tuti'p, u'yrenip ati'rg'an

qosi'qlardi'n' tekstin jazi'p bari'wlari' kerek. U'shinshi klasdan baslap woqi'ti'wshi' qosi'qlardi'n' tekstin ayti'p jazdi'radi'. To'mengi klaslarda qosi'qti'n' tekstin arnawli' tablica – plakatlarg'a qarap yamasa doskadag'ı jazi'wlarg'a qarap u'yreniw kerek. Joqari' klasslarda woqi'ti'wshi' klasqa taza tekstin' yeki u'sh nusxasi'n ali'p kelip, balalardan woni' ko'shirip ko'beyttiriwdi iltimas yetedi. Bunnan ti'sqari', joqari' klaslarda qosi'q tekstin tikkeley sabaqta u'yrenip, yadlap ali'w usi'li' da qollani'ladi'. Qi'sqa ha'm a'piwayi' tekstlerdi bir sabaqti'n' wo'zinde aq pu'tkilley u'yrenip ali'wg'a boladi'. Biraq usi'nday qosi'qlar da bar boladi', wolarda bir qatardi'n' wo'zi yeki-u'sh bo'limnen ibarat boladi'. Bunday qosi'qlar bir neshshe sabaq dawami'nda wo'zlestiriledi. Yegerde bul jerde barli'gi'n wori'nlawg'a uri'ni'p tikkeley qosi'q u'yreniw ushi'n aji'rati'lg'an waqi't tek g'ana qosi'qti'n' tekstin u'yreniwge ketgen bolsa, bul metoddi' qollani'w ta'repinen duri's yemes boladi'. Birinshi qatar so'zlerin jaqsi'lap u'yrenip ali'w sha'rt yemes, sebebi qosi'qti'n' muzi'kasi'n u'yretiwde bul so'zler ko'p ma'rte ta'kirarlani'p, yadda qalatug'i'n boladi'. Biraq keyingi qatarlardi' bul tu'rde u'yretiw maqsetke muwapi'q yemes, sebebi balalar yendi qosi'qti'n' muzi'kasi'n bir qansha jaqsi' biledi ha'm wolardi' qosi'qti'n' muzi'kasi'n ko'p ma'rte takirarlaw payi'ti'nda tekstiti qayta - qayta ta'kirarlay beriwge za'ru'rlilik qalmaydi'. Usi' sebebli taza qosi'qti'n' tekstin jaqsi'lap qa'tesiz u'yreniw kerek boladi'. Qosi'qi'n' muzi'kasi'n u'yreniwde birinshi qatari'ni'n' teksti wo'zlestirilgennen keyin, qosi'qti'n' muzi'kasi'n u'yreniwge kirisiwge boladi'. Bul na'rse balalardi'n' da woqi'ti'wshi'ni'n' da di'qqat – itibari'n wo'zine tartadi'. Qosi'qti'n' muzi'kasi'n u'yretiw aldi'nnan woni' ha'r qanday muzi'ka a'sbabi'nda shertip yamasa qosi'qti'n' birinshi qatari'n ayti'p balalarg'a jaqsi' yesletip wo'tiw kerek. Natijede wolar u'yrenip ati'rg'an qosi'q haqqi'nda bir qansha toli'q mag'li'wmat ha'm tu'sinik aladi'. Qosi'qti'n' muzi'kasi'n u'yrenip ali'wda arnawli' tu'rde izbe – izlik payda boladi'. A'dette qosi'qti'n' ku'pletlerinin' muzi'kasi' u'yrenip bari'ladi'. Da'stlep birinshi ku'pleti, son'i'n ala yekinshi, u'shinshi ha'm t. b. Ku'pletler talqi'lanadi' ha'm u'yreniledi. Woqi'ti'wshi' wolardi'n' ha'r birin muzi'kasi' menen aytadi' ha'm yeki – u'sh

ma'рте shertip beredi, bunnan keyin wo'zi wolar menen birgelikte belgili bir ku'pletlerdi muzi'kasi' menen ayti'wdi' balalardan talap yetedi. A'dette, balalar da'stlep qosi'qti' qori'qpay ayta almaydi', biraq bir neshshe ma'рте ta'kirarlaw bari'si'nda keyin ala irkilmesten aytatug'i'n boladi'. Yegerde u'yrenip ati'rg'an qosi'qti'n' ku'pleti balalarg'a jeterli da'rejede tu'sinikli bolmasa, woqi'ti'wshi' woni' ja'ne bir ma'рте shertip ha'm ayti'p beredi. Bul wori'nda wo'lshemdi biliw ha'm ha'tteki belgili bir ku'plet jeterli ga'rejede wo'zlestirilmegen ku'plet bolsada, woni' u'yreniw bari'si'nda uzaq toqtap qalmawi' ko'zde tuti'ladi'. Soni' umi'tpaw kerek boladi', bunday halda balalardi'n' di'qqati' ha'lsizlenedi, usi' sebepten wolar sharshap, passivlesip qaladi', bul bolsa bilimlendiriw na'tijesine jaman ta'sir yetedi. Soni'n' ushi'n qosi'qti'n' qi'yi'n jerine keyin ala ja'ne qayti'p ta'kirarlap toli'q ha'm ani'q u'yrengen maqul boladi'.

Ko'rkem atqari'w u'stinde islew. Qosi'qti' u'yreniw u'stinde islegende wog'an ko'rkemlik jaqtan bezew beriw ushi'n bir qansha wori'n aji'rati'ladi'. Jumi'sti'n' a'ne usi' ta'repi qosi'q u'stinde ali'p bari'latug'i'n pu'tkil jumi's penen birgelikte payda boladi', tek g'ana yen' da'stlepki basqi'shdag'ana balalardi'n' pu'tkil di'qqati'n usi' da'wirde yen' za'ru'r bolg'an wazi'ypag'a: qosi'qti'n' intonatsiyasi'n wo'zlestiriwge toplaw kerek boladi'. Tiyisli bo'limin bir tegis yesitilip baslag'anda, di'qqatti' basqa detallarg'a: dawisti'n' xarakteri, frazirovkasi', tu'rlerine, diktsiyasi' ha'm sol si'yaqli'larg'a qarati'w imkaniyati' payda boladi'. Qosi'q wo'zlestirilgennen keyin, avtordi'n' pikirin ashi'p beriw u'stinde qatan' tu'rdegi da'wiri baslanadi'. Biraq bunda jumi'sti'n' bul ta'repine berilip ketip, qosi'q ayti'w waqi'ti'nda birme – bir toqtali'w menen balalardi' zeriktirip jibermewi kerek. Balalar qosi'qti' qori'qpay aytar yeken, a'llette wolarda qosi'qti' toli'q tu'rde atqari'w tilegi tuwi'ladi', yeger qosi'q tez – tez bo'line beretug'i'n bolsa, bunday jag'dayda balalardi'n' qi'zi'g'i'wi'ni'n' pa'seyip ketiwine ali'p keledi. Soni'n' ushi'n woqi'ti'wshi' bul jerde shegerani' biliwi ha'm ha'r sapari' belgili bir ta'rtipte, intonatsiyani', so'zin ta'kirarlaw sebebin tu'sindirip bari'wi' wog'ada a'hmiyetli boli'p yesaplanadi'. Ma'selen, balalar qosi'qti'n' muzi'kasi'n duri's aytadi'da, so'zlerin ani'q yemes yetip ayti'wi'

mu'mkin. Woqi'ti'wshi' qosi'qti'n' so'zlerin an'lap bilmey ati'ri'pti' dep balalardi' yeskertedi. Yegerde balalar ani'q yemes diktsiya menen aytaberetug'i'n bolsa, sol waqi'tti'n' wo'zinde qosi'qti' u'yretiwdi toqtati'p, yeskertiw beriwi tiyis. Keyin di'qqatti' basqa detallarg'a, ya'g'ni'y dawis'qa, tu'sler ha'm usi' signarllarg'a qarati'ladi'. Biraq soni' umi'tpaw kerek, balalardi'n' aldi'na birden bir qansha wazi'ypalardi' qoyi'w, bul a'melde wolardan birewin de wori'nlay almaw degendi an'latadi'. Atqari'w detallari' u'stinde jumi's ali'p barg'anda qosi'qti' u'yreniwge wo'z waqi'ti'nda ju'da' itibar menen di'qqat awdari'w kerek, bolmasa qosi'q hesh qashan jaqsi' ha'm tu'sinikli boli'p yesitilmeydi. Woqi'ti'wshi' qosi'qti'n' ko'rkem obrazi' ustinde jumi's ali'p barar yeken, ha'r qi'yli' atqari'wshi'li'q usi'llari'ni'n' za'ru'rigin balalarg'a wo'zi ani'q ko'rsetip beriwi ha'm wolardi'n' a'ne usi'nday usi'llari'n i'xti'yarsi'z tu'rde yemes, balkim sanali' tu'rde wori'nlawi'na umti'ldi'ri'wi' kerek. Qosi'q balalardi' zeriktirip baslasa, woni'n' u'stinde ali'p bari'latug'i'n jumi'sti' waqi'ti'nsha toqtati'w ha'm repertuarda taza qosi'qlar payda bolg'annan keyin, ja'ne usi' qosi'qqa qaytqan maqul boladi'. Woqi'w ji'li'ni'n' sheregi yamasa yari'm ji'li' aqi'ri'nda bir sabaqti' aldi'n'g'i' wo'tilgen barli'q qosi'qlardi' ta'kirarlawg'a bag'i'shlaw wori'nli' boladi', buni'n' ushi'n klasti'n' kishkene bir kontsertin uyi'mlasti'ri'ladi', bunda balalardi'n' barli'g'i' bir waqi'tta ha'm atqari'wshi'lar, ha'm yesitiwshiler boli'p yesaplanadi'. Woqi'wshi'lar qosi'qti' jumsaq ayti'w ha'm frazalardi'n' aqi'ri'na shekem demdi u'nemlew, wortasha tempti saqlaw, muzi'kani'n' qosi'li'wi'si'z mug'allim ja'rdeminde ayti'w, so'zlerdin' ani'q ayti'li'wi'na kewil bo'liw si'yaqli' ko'nlikpelerge muzi'ka sabag'i' dawami'nda yerisedi, ha'm joqari' seslerdi yesitiw arqali' ayi'ri'p biliwge u'yretiw wolardi'n' ti'nlaw ha'm di'qqati'ni'n' belsene qatnasi'wi'n ta'miyinlep baradi'. Pedagog woqi'ti'p ati'rg'an woqi'wshi'lari'n bilim iyelewine biyparwali'g'i'n, qi'zi'g'i'wshi'li'g'i'ni'n' to'men da'rejede yekenligin tasti'yi'qlay woti'ri'p, jan'a effektivlik woqi'ti'w formasi'n, usi'li'n modelin do'retiwge umti'ladi'. Bul ani'qlamadan kelip shi'g'i'p muzi'ka sabag'i'nda aldi'n'g'i' pedagogikali'q texnologiyalar sonday – aq ha'r qi'yli' interaktiv metodlar ja'rdeminde

woqi'wshi'larg'a bilim beriwdi jetilistiriwdin' kompleksli algoritmin islep shi'g'i'w ma'selesi ha'zirgi da'wir aktualli'g'i'na iye bolmaqta. Ha'zirgi waqi'tta jan'a woqi'ti'w usi'llari'n do'retiw muzi'kali'q ta'lim qa'nigelerinin' basli' maqseti boli'p yesaplanadi'. Bul maqsettin' bag'dari' to'mendegi wazi'ypalar arqali' ani'qlanadi'.

- Ha'zirgi da'wirge shekemgi muzi'ka ta'liminin' woqi'ti'w formalari'n, usi'llari'n, printsiplerin tallaw;

- Uli'wma bilimlendiriw tarawi'ndag'i' pedagogikali'q texnologiyalari'ni'n' du'zilislerin, mazmuni'n jas wo'spirimnin' rawajlani'wi'na ta'sir yetiwshi faktorlari'n izertlep shi'g'i'w;

- Pedagogikali'q texnologiyalari'n muzi'ka pa'ninin' spetsifikasi'na sa'ykes woqi'ti'w jollari'n ani'qlaw;

- Metoldardi'n' wo'zgesheliklerin, optimal usi'llari'ni'n' yengiziw jollari'n ani'qlaw;

- Uli'wma bilim beretug'i'n mekteplerinde aldi'n'g'i' pedagogikali'q texnologiyalari'ni'n' woqi'wshi'lardi'n' jas da'wirlerine aji'rati'p yag'ni'y baslawi'sh klass ha'm worta klaslarda woqi'ti'w mazmuni'n ani'qlaw;

- Balalarda go'zzalli'q tuyg'i'lari'n rawajlandi'ri'w estetikali'q ta'rbiyalaw si'yaqli' wazi'ypalardi' ju'kleydi. Solay yetip birinshi yekinshi klaslardag'i' sabaqti'n' du'zilisinin' tiykarg'i' xarakteri sabaq dawami'nda balalar di'qqati'n bir na'rseden yekinshi na'rsege ko'shiriw yag'ni'y sabaq bari'si'n almasti'ri'p turi'w boli'p tabi'ladi'.

Juwmaqlap, soni' ayti'p wo'tiw kerek haqi'yqati'nda da woqi'ti'wshi'lar wo'zlerinin' ka'siplik bilim ko'nlikpe ha'm bilimlilik da'rejesinin' rawajlang'anli'g'i' menen wo'zleri sabaq beretug'i'n pa'nlerdin' sheber ta'jiriybeli iyesi boli'p yesaplanadi'.

2.3. KOMPOZITOR G'ANIYBAY AMANIYAZOV TI'N' BALALARG'A
ARNAP JAZI'LG'AN SHI'G'ARMALARININ' TARBIYALI'Q
A'HMIYETI.

"ANA WATAN TILIMDE"

Sh. Ayapov so'zi.

G'. Amaniyaov muzikasi

Moderato

5

9

Be - sik ji - rin tin' - la - dım

13

1. Ken' ja - han - dı an' - la - dım

17

2. A - na wa - tan ti - lim - de

21

T.S.M.

The musical score is written for piano and voice. It features a 2/4 time signature and a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo is marked 'Moderato'. The score consists of several systems of music. The first system shows the piano introduction. The second system includes the first vocal line with the lyrics 'Be - sik ji - rin tin' - la - dım'. The third system continues the piano accompaniment. The fourth system shows the first ending of the vocal line: '1. Ken' ja - han - dı an' - la - dım'. The fifth system shows the second ending of the vocal line: '2. A - na wa - tan ti - lim - de'. The sixth system continues the piano accompaniment. The seventh system shows the final vocal line. The score ends with a double bar line and the initials 'T.S.M.'.

2

24

Biz jas - lar - mız bax - ti

27

yar El xız-me-ti - ne ta - yar

33

wa-tan der-miz ha'r sa - par

A... wa - tan a - na

38

ti - lim - de

ti - lim - de

Bul qosi'qta balalardi'n' ana ha'yyiwi arqali' besik ji'ri'n ji'rlani'p u'lkeyip yeseygeni, ana Watan tu'sinigin besikten baslap sin'iwı. Bul baxi'tli' zamanda wo'sip bilim ali'p ken' ja'ha'ndi an'lap, wo'z bilimin pu'tkil du'nya boylap ko'rsete ali'wi'. Watani'ni'n' baxi'tli' perzenti si'pati'nda yel xi'zmetine ha'miyshe tayar yekenligi, ana Watan tilin hu'rmet yetip jasawi' su'wretlenedi.

J. O'teniyazova so'zi

ANA TILIM

G'. Amaniyazov namasi'

Moderato

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of five systems of music, each with a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are in Uzbek and are placed below the vocal line.

6
Uy - ren a - na

10
ti - lim - di Tal - may - tu g'in

14
qa - na - ti'n' ju' - re - gim - nin' To' - rin

18
de ma'n' - gi' - lik - ke saw - la - ti'n'

22

26

A - na til - ge s'ly hu'r - met ko'r - se - te bil ja - si'n' - nan

30

Taw - si'l - mas - tay ol da'w - let

34

ar - ti'q ba - lar ha - si'l - dan dan

1. 2.

38

A - - - - - jan

42

1. | 2.

A - na ti - lim a - na ti - lim lim

46

3. t a m a m l a w u sh i' n

A - na ti - lim a - na - ti - lim.

G'anibay Amaniyazovti'n' balalarg'a arnap jazg'an bul qosi'g'i'nda da ha'r bir yel perzentin balali'q da'wirinen baslap ana Watang'a, wo'z ana tiline hu'rmet yetiwigwe shaqi'radi'. Ana tilin taza yetip ayti'wg'a woni'n' woqi'li'w qag'i'ydalari'na, jazi'li'wdag'i' teoriyali'q bilimlarga itibar berip u'yreniwine shaqi'radi'. Bul qosi'qti' u'yretiwden aldi'n woqi'ti'wshi' ana Watani'mi'z, ata babalari'mi'z, paraxat turmi'si'mi'z haqqi'nda videofilmlerdi ko'rsetip, paytaxti'mi'z, baxi'tli' balali'q da'wirimiz, usi'nday woqi'wi'mi'z ma'mleketimizde hu'kim su'rip turg'an ti'ni'shli'qti'n' arqasi'nda yekenligi haqqi'nda qi'ziqli' sa'wbet sho'lkemlestirip ali'wi' maqsetke muwapi'q boladi'. Usi'nday jaqsi' ta'sirlardan keyin balada wo'zgeshe bir quwani'sh ha'm ishki ruwxiy jaqsi' sezimlar payda bola baslaydi' ha'm qosi'qti' muzi'kasi' menen tez u'yrenip aladi'. Ha'r bir yel perzentine wo'z Watani'na sadi'q yetip ta'rbiyalaydi'.

AQ TEREKPE, KO'K TEREK?

T. Ma'tmurotov so'zi

G'. Amaniyazov muzi'kasi'

Canto

Aq te - rek - pe ko'k te - rek Biz-den siz - ge kim ke - rek
7 Ta - za - li'q - li' ta'r - tip - li Be - rin' biz - ge Ar - ti'q ti'
12 Aq te - rek - pe ko'k te - rek, Biz-den siz - ge kim ke - rek kes - te - si ko'p -
17 ke u - nay - di' Be - rein' biz - ge Gu' - lay - di'.

Birinshi ta'rep:

Aq terekpe, ko'k terek?
Bizden sizge kim kerek?

Birinshi ta'rep:

Aq terekpe, ko'k terek?
Bizden sizge kim kerek?

Yekinshi ta'rep:

Tazali'qli', ta'rtpili,
Berin' bizge Arti'qti'.

Yekinshi ta'rep:

Minezi jati'q, munayi'm,
Kerek bizge Gu'layi'm.

Ha'mmesi:

- Aydi'n, aydi'n jol kerek,
Sheber-sheber qol kerek,
Kim a'debli, ta'rtpili,
Bolsa, bizge sol kerek.

Bul qosi'q milliy woyi'nlari'mi'z tiykari'nda jazi'lg'an qosi'q boli'p balalardi' tez yadlawg'a yag'ni'y wolardi'n' yeslep qali'w qa'biletin rawajlandi'radi'. Soni'n' menen birge bul qosi'qta balalardi'n' tez juwap qaytari'w, tez shaqqan woylawi' qa'bileti qa'liplesip baradi'. A'llette bul qosi'qti' woqi'ti'wshi' u'yretiw bari'si'nda videofilmde woyi'n ta'rtpilerin, ha'reketlerin da'stlep balalarg'a ko'rsetip ali'p keyin usi' ha'reketler menen u'yretilse balalardi'n' shaqqan, tez woyley pikir ju'ritiw qa'bileti qa'liplesip baradi'.

GU'BELEK

X. Saparov so'zi

G'. Amaniyazov muzi'kasi'

Allegro

5

9

13

Wo' - sir - ge - nim gu'l me - nin', Tur ye - dim suw se - be - lep,

Qay - dan kel - di bil - me - dim, gu' - li - me qon - di'

17

gu' - be - lek la, la - - - - -

21

- A gu' - be - lek.

Wo'sirgenim gu'l menin',
 Tur yedim suw sebelep,
 Qaydan keldi bilmedim,
 Gu'lime qondi gu'belek.

Ko'rip qalay turaman,
 A'ste - aqi'ri'n qozg'aldim
 Shi'bi'q ali'p quwaman,
 Gu'limdi wonnan qi'zg'andi'm.

Ashi'wlani'p baqi'rsam,
 Kelmeydi hesh ka'rine,
 Birewinen ushi'rsam,
 Qoni'p shi'qti' ba'rine.

G'anibay Amani Yazovti'n' balalar ushi'n do'retken bul qosi'g'i' balalar ta'repinen bul qosi'qti'n' do'retilgen waqi'ti'nan baslap ha'zirgi da'wirge shekem atqari'li'p keledi. Bul qosi'qlar balalardi' yeriksiz ta'biyat qoyni'na jeteleydi. Balalardi'n' ta'biyatqa bolg'an su'yispenhiligin arti'radi', wolardi'n' gu'belekke degen mehiri asadi', wolarg'a g'amxorli'q yetiwge shaqi'radi'.

JUWMAQLAW

Qaraqalpaq ko'rkem wo'ner tariyxi'nda milliy muzi'ka ma'deniyati'n rawajlandi'ri'wg'a salmaqli' u'les qosqan muzi'ka qa'nigeleri haqqi'nda so'z bolg'anda a'jayi'p muzi'kalardi' do'retiwshi qa'nige ustaz, docent ilimiy ataqqa iye pedagog G'aniybay Amaniyazovti'n' isminde hu'rmet penen tilge alami'z.

Muzi'ka ko'rkem – wo'ner du'nyasi'na na'zer taslasaq, jag'i'mli' muzi'kani', jan du'nyasi'na aylandi'ri'wshi' muzi'kalardi' do'retiwi, talanti' menen bilimin, do'retiwshilik uqi'bi' na'tiyjesinde qaraqalpaq milliy muzi'kasi'n jan'a rawajlani'w da'wirlerge jetelegen ko'plegen muzi'ka do'retiwshiler ko'plegen tabi'slarg'a yerisilgen. Solardi'n' qatari'nda xalqi'mi'zg'a belgili G'aniybay Amaniyazovti'n' da xi'zmeti ulli'. Woni'n' milliy i'rg'aqqa bay, qaytalanbas do'retiwshiligi ila'hiy talant ha'm qa'bileti menen uyg'i'nlasip jarati'lg'anli'qtan ha'r bir qosi'q, muzi'ka, sazlari' ti'n'lawshi'da ayri'qsha ta'sir qaldi'radi'.

Muzi'kali'q qa'bilet, ti'ni'msi'z izleniwshilik na'tiyjesinde ha'r qanday jetiskenlik deregin ashti'. Wondag'i' ko'rkem – wo'nerge degen i'qlas, a'piwayi' minez – qulqi', kishi'peyillik, joqari' adamgershilik pazi'yleti menen basqalardan aji'rali'p turar yedi. Woni'n' kewil qoni'mi'nan jaralg'an muzi'ka si'rlari' arqali' jan'a ko'plegen muzi'kali'q shi'g'armalar do'retile basladi'. Woni'n' do'retken qosi'qlari'n yesitkenimizde qulaqti'n' quri'shi'n qandi'ri'p, ti'n'lawshi'si'na yosh, ilham bag'i'laydi'. Insandi' go'zzalli'qqa ta'rbiyalawshi', yoshli' zawi'q bag'i'shlawshi', neshshe bir i'shqi' muhabbat haqqi'ndag'i' qosi'qlari' wo'zinin' i'qlasbentlerine iye boldi'.

Jaslari'mi'zdi'n' milliy ko'rkem – wo'ner qa'nigeligine bolg'an qi'zi'g'i'wshi'li'g'i'n yesapqa alg'an A'jiniyaz ati'ndag'i' No'kis Ma'mleketlik Pedagogikali'q Instituti'di'n' sol waqi'ttag'i' rektori' J. Bazarbaev muzi'ka qa'nigeligi boyi'nsha jetik qa'nigelerdi tayarlaw bag'dari'nda muzi'ka qa'nigelerin tan'law tiykari'nda jumi'sqa shaqi'rdi'. Solardi'n' qatari'nda ta'jiriybeli qa'nige ustazlardan G'. Amaniyazov, Ye. Tlewov, T. Yeshbaev, K. Asqarovlar, I. Jumaniyazov, S.Tajetdinova ha'm t.b. menen birgelikte tan'lawdan wo'tip bir

kafedrada jaslarg'a muzi'ka si'rlari'n u'yretiwde birgelikte jumi's baslawi'wog'ada juwapkershilik talap yetti. Bunda birinshiden jas qa'nigelerdi qollap quwatlawda ustaz – woqi'ti'wshi'ni'n' isenimi, yekinshiden ha'r dayi'm jetiskenlikke umi'ti'li'p jas talantli'lardi' izlep tabi'wda ayri'qsha pidayi'li'q talap yetildi. 1994 – 95 – ji'llari' G'aniybay Amaniyazov «Muzi'ka teoriyasi' ha'm vokal» kafedrasina basshi'li'q yetti. Keleshek jaslardi' muzi'ka wo'nerine u'yretiw menen bir qatarda pedinstitutti'n' ja'miyetlik jumi'slari'na belsene qatnasi'p, fakul'tette xali'q awi'zeki do'retpelerinen ayti'slar, salt – da'stu'r qosi'qlari'n u'yretiwde ayri'qsha pidayi'li'q ko'rsetti. Biz sha'kirtleri ustazi'mi'zdi'n' sheber sho'lkemlestiriwshilik uqi'bi'na, miynetkeshligine, ti'nbay izleniwshen'ligine ta'siyin qalar yedik dep yesleydi. Waqi't penen sanaspastan, ti'ni'msi'z miynet yetiwi, a'sirese «Qaraqalpaqstan», «Bilim» baspalari'nan uli'wma bilim beretug'i'n mekteplerdin' 1 – 3 – 5 – 8 klass woqi'wshi'lari' ushi'n «Qosi'q muzi'ka sabaqli'g'i» ni'n' bag'darlama, metodikali'q qollanba, sabaqli'qlari'n kirill ha'm lati'n grafikasi'nda woqi'wshi' talg'ami'na say baspadan shi'g'ari'wi' bolsa, 1 – 8 klasslar ushi'n ja'miyetlik baslamadag'i' muzi'kali'q jaqtan juwapli' redaktori' boldi'. Ustazi'mi'zdi'n' jumi'sqa kelgen waqi'ti'nda yag'ni'y woqi'w imarati'na kirip kelgende yen' da'slep ba'rshege ten'dey sa'lem berip keliwi, jasi' u'lkenge de kishige de birdey hu'rmette boli'wi' woni'n' joqari' adamgershiliginen derek berer yedi. Ku'n dawami'nda hesh bos woti'rmastan, yen' bolmag'anda muzi'ka shertip, jan'a muzi'ka do'retiw u'stinde izlenisleri biz jaslarg'a ha'r dayi'm u'lgi ti'msali'n jaratti'. Kompozitor si'pati'nda wo'zine ta'n ayi'rmashi'li'g'i' qosi'q atqari'wshi'g'a muzi'ka shi'g'armani' u'yretkende birinshi atqari'wshi'si' wo'zi boli'p, nota menen ayti'p berip keyin qosi'qshi'ni' tayarlar yedi. Demek kewilge qoni'mli' muzi'kani' ka'mine keltirip ayti'lg'an milliy i'rg'ag'i' kimnin' bolsa da qosi'q ayti'wg'a degen i'qlasi'n woyatatug'i'n jag'i'mli' lapi'zi' bar yedi. Wonda milliy i'rg'aqqa bay atqari'wshi'li'q sheberligi wo'zgeshe, jag'i'mli' hawaz iyesi yedi. Ka'siples si'pati'nda barqulla aytar aqi'li' sizler hesh yerinben', bilmegenin'izdi tarti'nbastan sorap u'yrenin', ha'r ta'repleme izleniste boli'n' degen ustazdi'n' aqi'l – na'siyati'

hesh yadi'mi'zdan shi'qpaydi'. Asirese sabaq bari'si'nda talabalar wo'zlerin qi'zi'qti'rg'an qandayda bir soray berse, yerinbesten juwap beretug'i'n, yeger waqi't boli'p qalsa, bug'an za'ru'rlik sezse itibardan shette qaldi'rmay yerinbesten yertenine bul haqqi'nda ken'irek mag'li'wmat beriw ushi'n ti'nbay izlenip toli'qti'ri'p mi'sallar menen talabalg'a tu'sinikli, qi'zi'qli' yetip juwap berer yedi. Xalqi'mi'zda «Ustaz atan'day ulli'» degen danali'q so'zdin' biykarg'a ayti'lmag'ani'n turmi'sti'n' wo'zi da'llemekte. Ha'r ku'ni talabalar menen sabaq wo'tiw bari'si'nda ustazi'mni'n' ken' peyilliligin, wolar menen dosli'q qatnasta, kewilinde si'y – hu'rmeti menen wori'n alg'ani'n sezinbewimiz mu'mkin yemes yedi. Ha'r dayi'm ha'r bir teoriyali'q ha'm a'meliy sabaq bari'si'nda ba'rshemizge qa'dirdan bolg'an ustazi'mi'zdi'n' qollap – quwatlap, haq kewilden bildirgen pikirin ha'm bergen aqi'l ken'esin qumsap turatug'i'nli'g'i'n sha'kirtleri yesleydi.

Bu'gin'de jaratqan muzi'kasi' atqari'wshi'ni'n' ka'mine keltirip ilham bag'i'shlawshi' ta'kirarlanbas hawazi' menen xalqi'mi'zdi'n' su'yikli shayi'ri' Toli'bay Qabulov so'zine «Yen' jaqsi' namag'a – jani'm sadag'a» degen qosi'g'i' radiotolqi'nlari'nda jan'lamaqta:

Bir perzenti boli'p – yeli xalqi'mni'n'.

Quwani'sh – shadli'qta wo'ter ha'r ku'nim.

Mag'an qaray ag'i'z sazlar tolqi'ni'n,

Tek jaqsi' namag'a – jani'm sadag'a.

«Saz benen sa'wbetti jalg'an demeyin,

Ya da's! Men ha'm mi'n' muqamg'a do'neyin.

- Tag'i' bastan basla, ti'n'lay bereyin,

Tek jaqsi' namag'a – jani'm sadag'a...

Do'retiwshi insan, ustaz G'aniybay Amaniyazovti'n' izinde qalg'an muzi'kalari' ha'm qosi'qlari' ha'r ku'ni derlik efir boylap jan'lamaqta. Ti'n'lawshi' kewline tek g'ana jaqsi'li'q inam yetken, tuwi'lg'an jerge perzentlik mehir – muhabbati' menen milliy qadriyatlarg'a sadi'qli'q ruwxi'nda ta'rbiyalawda biybaha do'retken muzi'kali'q shi'g'armalari' insang'a ruwxi'y jaqtan ilham bagi'shlap ma'n'gi jan'lay beredi.

PAYDALANG`AN A`DEBIYATLAR`

1. I.A.Karimov «Istiqlolga manaviyat» Toshkent. «O`zbekiston»
2. I.A.Karimov «Barkamol avlod-O`zbekiston taraqqiyotining poydevori». Toshkent «Sharq» 2007.
3. I.A.Karimov «Yuksak ma`naviyat engilmas kuch» Tashkent «Ma`naviyat» 2008
4. Karimov I.A. «O`zbekiston buyuk kelajak sari» T.O`zbekiston, 1997.
5. Karimov I.A. Tarixiy xotirasiz kelajak yoq T.Sharq, 1998.
6. Karimov I.A. Po puti bezopasnosti i stabil`nogo razvitiya T.6. O`zbekiston, 1998.
7. Karimov I.A. Ozod va obod vatan, erkin va faravon hayot bizning bosh maqsadimiz 8-tom T. «O`zbekiston», 2000.
8. M.Ochilov «Uqitish usuli-pedagogik texnologiyaning asosiy komponenti». «Xalq talimi». 2000. 4 soni.
9. N.S.Saydaxmedov «Yangi pedagogik texnologiya mohiyati». «Xalq talimi». 2000. 2-soni
10. I.N.Shaynskaya «Texnologii muzi`kalnogo obrazovaniya». Tash.gos.ped. universitet im.Nizamiy. Toshkent. 2001.
11. G'. Amaniyazov G' "Muzi`ka" 4 - klass ushi`n sabaqli`q G'.G`ulam ati`ndag`i` baspa poligrafiyali`q do`retiwshilik u`yi, Tashkent:, 2011
12. Amaniyazov G' "Muzi`ka" 1 - klass sabaqli`q G'.G`ulam ati`ndag`i` baspa poligrafiyali`q do`retiwshilik u`yi, Tashkent:, 2012
13. G.Amaniyazov, "Kelin` birge qosi`q aytayi`q" No`kis «Bilim» 1994-j.
14. T.Adambaeva «Qaraqalpaq muzi`ka tariyxi`nan» «Qaraqalpaqstan» 1987-j.
15. D.Allanazarov «Qaraqalpaq sazlari`» «Bilim» 2002-j.
16. O`zbekiston Respublikasining «Ta`lim to`g`risidagi qonuni», «Ma`rifat gazetasi, 1997, 1 oktyabr`.
17. Maktabgacha yoshdagi bolalar ta`lim tarbiyasiga quyiladigan davlat talablari T., O`zPFITi, 2000. Tuzuvchi mualliflar: M.Rasulova, H.Abdurahmanova va boshqalar.

18. Bolalar bog`chasida ta`lim-tarbiya dasturlari Tuzuvchilar: L.Mewminova, M.Ayupova, F.Sobirova, A.Toshqo`zieva va boshqalar T., XTV, RTM.
19. Musiqa «Bolalar bog`chalari uchun dastur» Tuzuvchilar: .Abdurahmanova, M.İkramova, N.Rahimova, T. O`zPFITİ, 1996.
20. «Uchinchi ming yillikning bolasi» tayanch dasturi T., «Ma`rifat madadkor»- 2001.
21. G`.Amaniyazov, S.Tajetdinova «Muzi`ka metodikali`q qollanba» No`kis «Bilim» 2008
22. D.A.Karimova «Musiqa va uni o`qitish metodikasi» Tashkent 2006

Elektron saytlar:

<http://www.Ziyo.NET.uz/>

<http://www.Pedagog.uz/>

<http://www.edu.uz/>